

FOR REFERENCE
COPY FROM THE ARCHIVE

S E H İ B E G

H E Ş T B İ H İ Ş T

Sehi Beg Tezkiresi

İnceleme, Faksimile Metin, Varyantlar, Dizin

Dr. Günay Kut

Bogazici University Library

14

İstanbul, 1982

İ Ç İ N D E K İ L E R

Önsöz	s. I
Kısaltmalar	II
Bibliyografya	III-VI
Giriş	1
I. Hayatı	1-4
II, Eserleri	4
A. Divanı	4-5
B. Tezkiresi. Heşt Bihişt	5
1. Dış yapısı	5-8
2. Muhtevası	8-9
3. Üslubu	10-14
4. Matbu nüsha	14-18
5. Almanca çevirisi	18-19
6. Sehi Tezkiresinin mevcut nüshalarının tavsifi	20-44
i. İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya O.3544..	20-22
ii. Paris, Millî Kütüphane. Supp. No. 1072	23
iii. İstanbul, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri-Tarih 768..	23-24
iv. İstanbul, Belediye Kütüphanesi, Belediye Yaz. B.10..	24-25
v. Leningrad, İlimler Akademisi, Oriental Enstitüsü Kütüphanesi. No. B 271	25-28
vi. Viyana, Devlet Kütüphanesi, Cod. Mixt. 1091.....	28-29
vii. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 2540	29-30
viii. Londra, British Library OR 7312	31-32
ix. Berlin, Devlet Kütüphanesi, MS. or. oct. 3449	32-34
x. Doğu Berlin, Halle (Saale), Üniversite Kütüphanesi No. Q 48	35-36
xi. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 3732	37-38
xii. İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümü, No. 589	39-40
xiii. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 733	40-42
xiv. Viyana, Devlet Kütüphanesi, Cod. H.9. 132, No.1215.	42-44
7. Stemma	45-50
8. Notlar	51-54
9. Varyantlar hazırlanırken gözönünde tutulan hususlar....	55
10.Şairlerin tablosu	56-75

ÖNSÖZ

Hest Bihist Batı Türkçesinde ilk yazılan tezkire örneği olması bakımından apayrı bir önem taşımaktadır. Sehi Bey'in bu eseri kendisinden sonraki tezkire yazarlarına da örnek olmuş ve bu türün gelişmesinde büyük bir rol oynamıştır.

945/1538'te yazılan bu tezkire 1325/1907 yılında Mehmed Şükri tarafından Amidi matbaasında basılmıştır. Eserin sonuna Fa'ih Reşad Bey'in Sehi'nin hayatı hakkında yazmış olduğu kısa bir biyografî eklenmiştir.

Bu baskıya kaynak olan yazma İstanbul, Millet Kütüphanesi (Fatih İl-Halk Kütüphanesi) tarih bölümü No.768 de kayıtlıdır. Bu yazma 'Ali Emiri'nin bu kütüphaneye vakf ettiği kitaplar arasında olduğu gibi bizzat 'Ali Emiri tarafından istinsah edildiği açıktır. Ne var ki bu yazmanın istinsah tarihi hem çok yenidir hem de yazma bir takım eksiklikler ve yanlışlar ihtiva etmektedir. Naşir, devrinin modasına uyarak eserin diğer nüshalarına bakma ihtiyacını duymamıştır. Yalnız kimi kelimelerin okunmasında sadece bir tek nüsha baktığı naşirin notlarından belli olsaydı da maalesef bu müracaat edilen nüsha da eksik nüshalar grubundandır.

Aşağıdaki yayında Hest Bihist'in bugün elde mevcut 14 nüshası bir araya getirilip, birbirleriyle akrabalık dereceleri tesbit edilerek tam bir şeceresi ortaya çıkarılmıştır. Bu işlem yapıldıktan sonra her grubu temsil eden 5 nüsha seçilerek tenkitli bir neşri hazırlanmıştır.

Kitap; giriş, metin, varyantlar ve indeksten oluşmaktadır.

K I S A L T M A L A R

- A :İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Bölümü, O.3544
- A.E. :İstanbul, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Tarih Kitapları, 76
- B :İstanbul, Belediye Kütüphanesi, Belediye Yazmaları, B.10
(Belediye Kütüphanesi 1981 yılında Taksim, Atatürk Kitaplığına taşınmıştır).
- BL :London, British Museum Library, OR 7312
- H :Halle (Saale), Universitäts- und Landesbibliothek, O.48
- L :Leningrad, Institut Narodov Azii, B.271
- M :Berlin, Staatsbibliothek, 3449
- P :Paris, Bibliotheque Nationale, Suppl.1072
- P.C. :Tezkire-i Sehi. Yayınlayan: Mehmed Şükri. İstanbul 1325/
1907-8
- Ü :İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.2540
- Ü1 :İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.3732
- Ü2 :İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.733
- W :Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Cod.Ho.132, 1215
- W1 : " " " " , Cod.Mixt.1091
- YB :İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümü,
589
- a.g.e. :adı geçen eser
- a.g.m. :adı geçen makale
- bk. :bak
- cor.to : (or corrected to) düzeltildi
- ÇM. :Çelebi
- fac.tex :faksimile metin
- fr. : (from, of)...li -Bursalı gibi-
- infor. : (Information) bilgi
- marg. : (in the margin) kenarda
- Mev. :Mevlana
- n. : (name) ad.
- nn. : (nickname) şöhret
- pnn. : (penname) mahlas
- Tab. :Tabaka
- Tablo :şairlerin tablosu
- tex.var. : (textual variants) varyantlar
- yk :yaprak

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- Abdurrahmān Hibrī Enīsü'l-müsāmirin. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 451
- Ahmed Bādī Efendi Rivāz-ı Belde-i Edirne. 3 Cilt, İstanbul Beyce Devlet Kütüphanesi No. 10391-93
- Akūn, Faruk "Sehi", İslām Ansiklopedisi. Cilt X (İstanbul 1966) s. 316-320
- Ālī, Mustafā Kūnhü'l-ahbar. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 5959
- Ārif Hikmet Bey Tezkire-i Şuġrā. İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri, Tarih 789
- Āşık Çelebi Meşā'ir Uş-Şufarā or Tezkere of Āşık Çelebi. Edit. by G. M. Meredith-Owens. London, 1971 (Gibb Memorial New Series XXIV)
- Ateş, Ahmed "Metin tenkidi hakkında", Türkiyat Mecmuası. Cilt VII-VIII (İstanbul, 1942) s. 253-267
- Babinger, Franz Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke. Leipzig, 1927
- Babinger, Franz "Sehi Çelebi", The Encyclopaedia of Islam. Cilt IV (Leiden, 1934) s. 205
- Baltacı, Cahid XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri. İstanbul 1976
- Banguoğlu, Tahsin Türk Suara Tezkireleri. Basılmamış tez. İstanbul Üniversitesi, 1930 (Türkiyat Enstitüsü, 29)
- Bayrı, M. Halid "Sehi ve Eseri", Millî Mecmuası. No. 110 (İstanbul 1928) s. 1777-78
- Beyānī Tezkire. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 2568
- Elochet, Edgar Catalogue des Manuscrits Turcs. 2 Cilt, Paris 1932-33
- Bozkurt, Şuuri Sehi Bey Tezkiresi. Basılmamış tez. İstanbul Üniversitesi, 1973 (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 10153)
- Briquet, Charles M. The New Briquet: Jubilee edition of Les Filiales. A Facsimile of the 1907 edition with supplemental material. Edit. by Allan Stevenson. 4 Cilt, Amsterdam, 1968

- Erockelmann, Carl "İbn Hallikan", İslâm Ansiklopedisi. Cilt V/2 (İstanbul, 1950) s. 745-46
- Coşkun, Feriha Tezkire-i Sehi'nin tetkiki. Basılmamış tez. İstanbul Üniversitesi, 1947-48 (Türkiyat Enstitüsü, 291)
- Çavuşoğlu, Mehmed Necati Bey Divanı'nın Tahlili. İstanbul, 1971
- Çavuşoğlu, Mehmed "Kanuni devrinin sonuna kadar Anadolu'da Nevâ, üzerine notlar", Atsız Armağanı. İstanbul, 19 s. 75-90
- Dorn, Boris Das Asiatische Museum der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu Saint Peterburg. St. Petersburg, 1846
- Eren, Meşkure Evliya Celebi Seyehatnâmesi Birinci Cildinin Kaynakları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul, 1
- Eyice, Semavi "Varna ile Balçık Arasında Akyazılı Sultan Tekkesi", Belleten. Cilt XXXI, No. 124 (Ankar Ekim 1967) s. 551-92
- Flügel, Gustave Die Arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien. 3 Cilt, Vienna, 1865-67
- Gibb, E.J.Wilkinson A History of Ottoman Poetry. 6 Cilt, London, 1900-1909
- Gökbilgin, M. Tayyip XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası. Vakıflar, Mülkler, Mukataatlar. İstanbul, 1952
- Gökyay, Orhan Şaik "Kenzü'l-kübera ve Şahakkü'l-ulemâ", Çevren. Yıl IV, No. 9 (Pristine, 1976) s. 43-74
- Gölpınarlı, Abdülbaki "Şuara Tezkireleri", Aylık Ansiklopedi. Seri Cilt I (İstanbul, 1949) s. 28-31
- Hammer-Purgstall, J. Geschichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit. 4 Cilt, Pesth, 1836-38
- Hatipoğlu, Hüseyin Sehi Bey Divanı. varak lb-56a. Basılmamış tez İstanbul Üniversitesi, 1975 (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 11919)
- İstanbul Kitaplıkları Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloqları. 11 Fas İstanbul, 1943-51
- İz, Fahir Eski Türk Edebiyatında Nesir. İstanbul, 1964
- İz, Fahir "Ottoman and Turkish", Essays on Islamic Civilization. Presented to Niyazi Berkes. Edit. by Donald P. Little. Leiden, 1976 s. 118-39

- Karahan, Abdülkadir "Tezkire", İslâm Ansiklopedisi. Cilt XI/1 (İstanbul, 1974) s. 226-30
- Keskin, Mehmed Sehi Bey Tezkiresi. Hest Bihist. Basılmamış tez. İstanbul Üniversitesi, 1967-68 (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 5214)
- Köprülü, Fuad Edebiyat Araştırmaları. Ankara, 1966
- Kut, Günay "Sehi Divanı", Cevren. Yıl VI, Sayı 20, (Priştine, Aralık 1978) s. 23-43
- Latîfî, Kastamonulu Tezkire-i Latîfî. Yay. Ahmed Cevded. Dersaadet, 1314 (Kütüphane-i İkdam, 6)
- Levend, Ağâh Sırrı Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi. Ankara, 1956
- Levend, Ağâh Sırrı Ali Sir Nevaî. Divanlar ile Hamse Dışındaki Eserler. Cilt IV, Ankara, 1968
- Levend, Ağâh Sırrı Türk Edebiyatı Tarihi I. Ankara, 1973
- Mass, Paul Textual Criticism. Almandan çev. Barbara Flower. Oxford, 1958
- Mehmed Süreyyâ Sicill-i Osmânî. 4 Cilt. İstanbul, 1308-15
- Mehmed Tâhir Osmânî Müellifleri. 3 Cilt. İstanbul, 1333-42
- Mosin, Vladimir Anchor Watermarks. Amsterdam, 1973
- Necati Beg Necati Beg Divanı. Yay. Ali Nihad Tarlan. İstanbul, 1963
- Nicolaev, Vsevolod Watermarks of the Mediaeval Ottoman Documents in Bulgarian Libraries. Sofia, 1954
- Öztürk, Şerif İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Şuara Tezkireleri. Basılmamış tez. İstanbul Üniversitesi, 1945 (Türkiyat Enstitüsü, 197)
- Peremeci, Osman Nuri Edirne Tarihi. İstanbul, 1940
- Riyâzî Tezkire. İstanbul, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Tarih 765
- Robinson, J. Stewart "The Kezkere Genre in Islam", Journal of Near Eastern Studies. Cilt XXIII (Chicago, 1964) s. 57-65

- Schmidt, J. -Shum ve A. Müller "Die Manuscripte der Waisenhaus-Bibliothek", Programm der Lateinischen Hauptschule 1875-1876. Halle, 1877, s. 24-37
- Sehî Bey Dîvân. Paris Bibliothèque Nationale. Supp.36
- Sehî Bey Tezkire-i Sehî. Yay. Mehmed Şükrü. İstanbul, 1325 (Kütüphane-i Amid, 1)
- Sehi Bey Sehi Bey's Tezkere. Türkische Dichterbiographien aus dem 16. Jahrh. Çev. Nedjati Hüsnü Lugal ve Osman Reşer. İstanbul, 1942
- Sehi Bey Tezkire. Heşt Behişt. Sadeleştiren: Mustafa İsen. İstanbul, 1980 (Tercüman 1001 Temel Es 152)
- Sertkaya, Osman Fuat "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri", Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi. Cilt XVIII (İstanbul, 1970) s. 133-38 ve Cilt XIX (İstanbul, 1971) s. 171-84
- Süleyman Sadeddin Mecelletü'n-nisab. İstanbul Süleymaniye Kütühanesi, Hallet Efendi, 628
- Uçan, Fahreddin Sehi Bey Tezkiresi. Basılmamış tez. İstanbul İstanbul Üniversitesi, 1973 (İstanbul Üniversitesi, 10430)
- West, Martin L. Textual Criticism and Editorial Technique Applicable to Greek and Latin Textes. Stuttgart, 1973

G İ R İ Ő

I- Hayatı: Sehî Bey 955/1548-49 te 80 yaşında vefat etmiştir. Bu bilgiye göre 875/1470-71 yılında Fatih devrinde doğması icap etmektedir.⁽¹⁾ Sehî Bey'in biyografisi hakkında bilgimiz Faruk Akün'ün makalesindeki mevcut bilgidен pek öteye gitmez.⁽²⁾ Sehî'nin doğum yeri, asıl adı, ailesi ve tahsili hakkında henüz bir bilgiye sahip değiliz. Yalnız 'Alî'nin Sehî'yi abdullahoğlu olarak kaydetmesini göz önüne alırsak babasının gayr-i müslim olduğu düşünülebilir. Divanında rastladığımız bir tarihten bir oğlu olduğunu öğrenmekteyiz.⁽⁴⁾ Bununla beraber, gerek tezkiresi ve divanından, gerekse 15. yüzyıl şairlerinden Necâtî Bey⁽⁵⁾ (ölm. 914/1509) ile olan yakın ilişkisinden, çevresi ve iş hayatı hakkında bir takım bilgiler edinebilmekteyiz. Devrinin şairlerine göre gerçekten mümtaz bir mevki işgal eden Necâtî hem şairlik yönünden çevresinin üstadı hem de yaşı ve mesleği bakımından kendisi ile birlikte olanlara üstün bir durumda idi. Sehî Bey'in, Necâtî ile ilişkisinin hangi tarihte ve nasıl başladığı malumumuz değildir. Fakat Sehî Bey'in, II. Bayezid'in oğları şehzade Mahmud (ölm. 913/1507) un Manisa'daki valiliği sırasında Necâtî Bey'le birlikte olduğu bilinmektedir.⁽⁶⁾ Necâtî bu sırada Mahmud'un nişancılığını yapmaktaydı⁽⁷⁾ ve çevresinde Sehî ile birlikte te damadı müderris Ümmü veled-zâde 'Abdü'l-'azîz Çelebi, Şun'î, Tâ'î ve Kâtib Şevkî gibi şairler bulunmaktaydı.⁽⁸⁾

Sehî, Necâtî'ye olan hürmetini eserlerinde açıkça belirtmiştir. Kaynaklar da Sehî'yi Necâtî Bey'in musahibi olarak göstermekte müstafiktirler.⁽¹⁰⁾ Yalnız Evliya Çelebi, Sehî'yi, Necâtî'nin damadı olarak gösterir ki⁽¹¹⁾ bu Kühü'l-ahbâr'ın iyi bir nüshasını kullanmaması ileri gelmiştir. Bu mesele Fa'ik Reşad Bey'in Sehî için yazmış olduğu makalede tartışılmış ve düzeltilmiştir.⁽¹²⁾ Fakat Evliya Çelebi ayrıca Sehî'yi, Necâtî'nin ölümünden sonra onun şiirlerini kendine mal etmekle suçlamıştır.⁽¹³⁾ Biz bunun gerçekte bir ilgisi olmadığı kanaatine dayız. Ayrıca Sehî'nin divan'ındaki pek çok şiir dil ve üslup bakımından Necâtî'nin şiirlerinden farklı olduğu gibi Necâtî'nin ölümünden önce yazılanlar da vardır.⁽¹⁴⁾

Şehzâde Mahmûd'un ölümü üzerine Necâti İstanbul'a dönmüştür. Latîfî ve Sehî Bayezid Han hizmetinde çalıştığını Aşık Çelebi ise başka bir vazife kabul etmediğini söylerler⁽¹⁵⁾. Necâti ile birlikte Sehî ve diğerleri de İstanbul'a dönerek tekrar birarada sohbetlerine devam etmişlerdir⁽¹⁶⁾. Aşık Çelebi'nin ifadesine göre Sehî, İstanbul'a döndükten sonra dîvân kâtibi olmuştur⁽¹⁷⁾. Bir sene kadar sonra da Necâti Bey vefat etmiştir⁽¹⁸⁾. Kendisine ve şairliğine büyük hürmeti olan Sehî Necâti'nin kabrini mermerden yaptırarak, şairin bir beyti ile kendi yazmış olduğu bir tarih beytini mezar taşına yazdırmıştır⁽¹⁹⁾. Sehî bu olayı tezkiresinde şöyle anlatır:⁽²⁰⁾

"Fevti İstanbul'da vâkı" oldu. Mezârı Seyh Vefâ tekyesi kurbındadır. Merkadini fakîr binâ itdüm. Ve fevtine bu fakîrden iş tārîh sâdır oldu ki zikr olunur. Tārîh-i fevt-i Necâtî

Nakl-i Necâtî 'âleme tārîh olmağın

Tārîhini Sehî didi "gitdi Necâtî hây" (914)

ve mezârı levhasına tārîh-i mezkûr ile kendi eş'ârından bu beyti fakîr müsennâ hatt ile yazdurdum. Beyt:

Bir seng-dil firâkına ölen Necâtî'nün

Billâh mermer ile yapasuz mezârını "

Daha sonra Sehî, Sultan Süleymân (926/1520-963/1566) henüz celebi sultan iken onun dîvân kâtiblerinden biri olarak görünmektedir. Bu sırada Kânûnî ile bir hayli yakın olan Sehî, Sultan Süleymân'ın tahta çıkışından sonra, onun yanından uzaklaştırılmasını bir türlü hazmedememiş gerek Dîvân'ında gerekse Tezkiresinde bu talihsizliğinden ve bu haksız olaydan acı acı yakınmış ve Kânûnî'den veya vezirden eski günlere dönülmesini niyaz etmiştir. Aşağıya aldığımız parçalar bunu göstermektedir:

Kul olana çoğ itdi şâh himmet

Nola itse Sehî'ye dahı şefkat

Olurken pâdişâhın hizmetinde

Bulam dirdüm sa'âdet devletinde

Günâhum noldı bilsem dirliğümde

Sürüldüm kapudan ben pîrligümde

Ne var bir himmet itse yine sultān
 Koca kul,kapusında olsa derbān
 Kadīmī kulıyam bu bār-gāhuñ
 Nola lutfını görsem pādīşāhuñ (21)

Başum irerse göklere gün gibi vechi var
 Kapuñda kuluñ olmagile buldum iştihar

 Dünyā bezendi lūtfuñile güldi hāss *ām
 Ben devletünde niçün olam böyle zār (u) h̄vār (22)

Redd itme ben kuluñı ki bir eski kuluñam
 Eskimekile çünki bulur i'tibār cām (23)

Eski kuluñdurur du'ācı Sehī
 Anı ben pīr ü bī-nevā gördüm
 Umaram der-gehūñden olmaya redd
 *Abd-i muhlis ki bī-riyā gördüm (24)

Zamanın veziri İbrāhīm Paşa'ya yazdığı bir kasidede ona da aynı me'alde yalvarmakta ve kendisinden iş istemektedir:

Eyleseñ ben bendeye geh geh gönülden iltifāt
 Çok zamāndur yilerem hizmet yolında nā-murād (25)

Sehī,Çelebi Sultan Süleymān ile 920-921/1514-15 ve 922-924/1516-19 yıllarında Manisa'da kalmış,Sultan Selīm'in İran ve Mısır seferine çıktığı sırada şeh-zāde ile birlikte Edirne'ye gelmiştir(26).

Latīfī ve *Aşık Çelebi,Sehī'nin bundan sonraki mesleği hakkında değişik bilgi verirler.Latīfī onun Kānūnī tahta geçtikten sonra divān katipliğinden ayrılarak tevliyete geçtiğini(27), *Aşık Çelebi ise tevliyete geçmeden önce sūvārī bölüğü hizmeti gördüğünü söyler(28).Son olarak Ergene ve Edirne'de bazı imaretlere mütevellî olmuştur(29).Tezkiresini dārū'l-hadīş mütevellisi iken (945/1538) yazmış ve daha iyi bir mevki umuduyla bir şiirle birlikte padişaha sunmuştur(30).

Tayyār-zāde 'Atā'nın tarihinde onun hazine sır katipliği-ne kadar yükseldiğine dair bir kayıt varsa da başka kaynaklarda böyle bir şeye rastlanmadığından bu bilgiyi kayd-ı ihtiyatla karıştılamak gerekmektedir⁽³¹⁾.

Çevresi ve ilişkisi bulunduğu kimi devlet adamlarını dīvānından çıkarıyoruz. Buna göre başta, dīvānını teşviki ile düzenleyip ithaf ettiği Kadı-asker Muhyi'd-din Çelebi al-Fenārî (ölm. 954/1547), Kānūnî'nin veziri Kāsım Paşa (ölm. 940/1533), İbrāhīm Paşa (ölm. 942/1536), Vezir-i azam Hersek-zāde Ahmed Paşa (ölm. 924/1518), Ferhād Paşa (ölm. 932/1525-26), Pīrī Paşa (ölm. 939/1532) ve Lūtfī Paşa (950/1543) ya yazdığı kasideleri gösterebiliriz⁽³²⁾. Vişālī, Revānī ve Zātī için yazmış olduğu hicivler de yine bu kişilerle olan ilişkilerini göstermektedir⁽³³⁾. Tezkiresinden Şair Yakīnī'yi de yetiştirdiğini öğreniyoruz⁽³⁴⁾. Yine dīvānında Karaferye'de bulunduğu sırada atının ölmesi üzerine Kānūnī'ye yazdığı bir şirden de padişahla olan münasebet derecesini çıkarmak mümkündür⁽³⁵⁾. Bu arada II. Bayezid'in damadlarından Dāvud Bey⁽³⁶⁾'e de kendisini Egriboz'dan Mora'ya aldırmasını rica eden bir şir de vardır⁽³⁷⁾.

Sehī'nin kendisinden sık sık derviş diye bahsetmesi onun tarikat ehli olduğunu göstermektedir. Bu düşüncemizi dīvānında Akyazılı Baba ve Hacı Efendi için yazmış olduğu iki şir de desteklemektedir⁽³⁸⁾. Diğer bir şir de Mevlānā Celāle'd-dīn-i Rūmī için yazılmıştır⁽³⁹⁾.

Yine dīvānındaki bir şirden Sehī'nin bir süre Bursa'da bulunduğunu çıkarıyoruz⁽⁴⁰⁾.

II. Eserleri

A-Dīvān: Paris, Bibliothèque Nationale. Suppl. 360.

225 x 135 (140 x 75) mm. 153 yk. 13 st. Tek nüsha. Nestalilik. Sözbaşları kırmızı mürekkeple. 16. yüzyılda istinsah edilmiş olması muhtemel. Fakat istinsah tarihi ve müstensih ismi kayıtlı değil⁽⁴¹⁾.

Daha evvel de zikrettiğimiz gibi Sehī dīvānını Kadı-asker Muhyi'd-din Çelebi'nin teşviki üzerine tertip etmiştir⁽⁴²⁾. Dīvān, bir önsöz (1b-5a), kasideler (5b-56b), gazeller (60b-139b), murabba'ât (140b-142a), mukatta'ât (144b-147b), tevārīh (147b-148a), letā'if (149b-153b) ve tarīh-i katl-i İbrāhīm (153b) ile son bulmaktadır.

Başı(1b):Her nefes zıkr-i hakka sa'y eyle
Zıkr-i hak ile gönlüni eyle

Sonu(153b):Bu nâtüvân u bu süst ü za'îfî yârabbi
'ibâdetüne kavî kıl namâza itme kühel

B-Tezkiresi - Hest Bihist

Dış yapısı:Sehî tezkiresi Anadolu Türkçesinde ilk yazılan tezkiredir⁽⁴³⁾. Sehî'nin tezkiresini 945/1538 tarihinde artık saçı ağardığında yani bir hayli ihtiyar olduğu bir sırada bitirdiğini tezkirenin hâtimetü'l-kitâb kısmındaki nesir kısmından öğrenmekteyiz⁽⁴⁴⁾.

Tezkiresindeki bir rubâ'îsinden eserini devrin veziri Lutfî Paşa'ya sunduğunu öğreniyoruz⁽⁴⁵⁾.

Sehî tezkiresi bir önsöz ve sekiz tabaka ile bir hatimededen oluşmuştur. Sehî eserinin her tabakasına bihist ismini vermiştir. Tezkirenin önsözünde eserin yazılışı hakkında kâfi bilgi vardır. Bu kısımdan Sehî'nin 'Abdu'r-rahman Câmî(ölm.898/1492) nin Bahâristân adlı eserinde Devlet-şâh(ölm.913/1507 ?) ın Tezkiretü's-su'arâ'ında ve Çağatay Edebiyatının önemli simalarından 'Alî Şîr Nevâ'î(ölm.906/1501) nin Mecâlisü'n-Nefâ'is adlı tezkiresinde izlemiş oldukları yolu tuttuğu anlaşılmaktadır⁽⁴⁶⁾. Bu tabakât sisteminin Arap Edebiyatındaki geleneğe bağlılığı malumdur⁽⁴⁷⁾. Sehî bu üç eseri de dikkatle okuduktan sonra kendisi de böyle bir eser tanzim etmeğe karar vermiştir. Bu kararını ve nedenini aynen şöyle anlatmaktadır:

"Bu fakîr-i hakîr-i şikeste-hâtır kütüb-i mezkûreyi müte-dâvil ve mütetebbi' olup Mecâlisü'n-Nefâ'is ile dil-i gam-kîn enîs ve Bahâristân-ı dil-sitân ile dîde-i nem-kîn mü'nîs olup her birinün mü'tâlesâsından câna râhat ve dil-i bîmâra şihhat irüp hâ-tır-ı fâtıra hutûr ve helecân ve dil-i nâ-şâda murûr u güzêrân iderdi ki memleket-i Rûm'da zuhûr ve iştihâr bulan şu'arâ-yı 'azîz lerün adına dahı bir risâle olsa ki murûr-i zamânla bunların ismi rûzigâr-ı gaddâr ve çarh-ı sitem-kâr eliyle zamâne defterlerinden hakk ve devrân cerîdelerinden münfekk olmayup nesyen mensiyen ferâmûş olmasa diyü bu ma'nî gönül levhinde merkûz ve sahîfe-i dil-

de mermüz olup bi-hasbi't-tāka anları yazup sebt-i evrāk itmek murād-ı külli olmışdı (Sehī Beg, Tezkire, s.4; Faksimile metin 4b-5a)

Her tabaka başında o tabaka için açıklama ve her tabaka sonunda ise bir tetimme kısmı bulunmaktadır. Tabakaları isimlendirirken başlıklarında Farsça sayıları kullanmayı tercih etmiştir. Buna göre Sehī'nin Hest Bihistindeki her tabaka şu kategori altında toplanmış bulunmaktadır (Daha ayrıntılı bilgi için bk. şairler listesi).

Tabaka-i Nuhustīn: Birinci tabakayı yalnız Kānūnī Sultān Süleymān teşkil etmektedir.

Tabaka-i Duvvum: Başlangıçtan Kānūnī'ye gelinceye kadar şiir yazmış ve divan sahibi olmuş şair padişahlar ve şehzadeler. Altı kişiden oluşmuştur. Tabakanın birinci şairi II. Murād, sonuncu şairi Sultan Korkud'dur.

Tabaka-i Siyyum: Devlet adamlarını kapsayan bu tabakada vezirler, kadı'askerler, defterdarlar, nişancılar ve beyler bulunmaktadır. Bu şahısların kimi hayatta kimi ise hakkın rahmetine kavuşmuş bulunmaktadır. Bu tabakadaki şair sayısı nüshalara göre değişiktir. Matbu nüshanın gelmiş olduğu nüsha grubunda 26, diğer grupta ise 28 kişi bulunmaktadır. Fazla kişiler Mevlānā Vefāyī ile Mevlānā 'Alī Çelebi el-Fenārī'dir. Bu tabakanın ilk şairi Ahmed Paşa son şairi Ahmed Bey'dir.

Tabaka-i Çihārūm: Fazıl ve 'alim kişilerden aynı zamanda şair olanları içine alır. 'Ulemā'nın yerinin yüksek olması dolayısıyla ayrı bir tabaka teşkil etmesi gerektiğini söyleyen Sehī, buna delil olarak Hazret-i Peygamberin "Ümmetimin ümerası beni İsrailin peygamberi gibidir" hadisini göstermektedir. Bu tabakadaki şair sayısı kimi nüshada 16 kimisinde ise 17 dir. Fazla olan şair Mevlānā Sa'dī Çelebi'dir. Bu tabaka Hızır Bey ile başlayıp Mevlānā Lāmi'ī ile son bulmaktadır.

Tabaka-i Pencüm:Sehî tezkiresini yazdığı sırada vefat etmiş olan şairleri kapsamaktadır.Sehî bu şairlerin hayatlarını ve eserlerini kendi araştırması neticesi yazmıştır.Bu tabakada 33 şair bulunmaktadır.Nüshalar bu hususta mütefik tir.Tabakanın ilk şairi Mevlânâ Şeyhî son şairi Kivâmî'dir.

Tabaka-i Şeşüm:Sehî, tezkiresini yazdığı sırada bu tabakanın kimi şairleri henüz vefat etmiş kimisi ile Sehî bizzat görüşmüş,kimisi ile arkadaşlık etmiş veya sohbetlerinde bulunmuştur.Bu tabakanın şair sayısında değişiklikler gözle çarpılmaktadır.Matbu nüsha ve onu takip eden nüshalarda 56 diğerlerinde ise 57 ve 60 şair bulunmaktadır.Fazla şairler Dividdâr Mehemmed Çelebi,Şemsî, 'Ahdî,Mîrek,Şifâ'î'dir.Bu tabakanın ilk şairi Necâtî son şairi Mevlânâ Makâmî'dir.Bu tabaka tezkirenin en çok şair ihtiva eden tabakasıdır.

Tabaka-i Heftum:Sehî ile hemen hemen aynı yaşta olan şairleri içine almaktadır.Bunların çoğu şiire yeni başlamıştı ve Sehî çoğunu şahsen tanımaktadır.Bu tabakada ayrıca zîkrü'n-nisâ diye küçük bir bölümde iki hanım şairin de ismi geçmektedir.Bu tabakadaki şair sayısı 37 veya 39 dur. Fazla şairler Amânî ve Fânî'dir.Tabaka Mevlânâ Zâtî ile başlar,Mihri Hâtün ile sona erer.

Tabaka-i Heştum:Bu sahada adları yeni yeni duyulmaya başlayan ve Sehî'nin kabiliyetli bulduğu genç şairler.Sehî'nin bunların çoğunu tanıması muhtemeldir.Bu tabakadaki şair sayısı 43 ve 49 arasında değişmektedir.Fazla şairler 'Abdî,Merdümî Efendi,Hilmî,Mevlânâ Garâmî,Mevlânâ Vahdetî,Usûlî,Tal'atî,Sabûhî,İşretî,Seherî,Servi,Derviş'tir.

Hâtimetü'l-kitâb:Nazımla başlayan bu kısımda Sehî kendini hitab ederek padişahı methetmesi gerektiğini söylüyor.Bu medih kısmından sonra gelen nesir kısmında Sehî Anadolu ve İstanbul'da pek çok şair olduğunu fakat bunları burada teker teker belirtmediğini ve bir seçmeye tabi tuttuğunu söyledikten sonra tezkiresini

bitme tarihi olan 945/1538 i verip bu sırada da artık yaşlandığını kaydetmektedir. Sehî, tezkiresini Kânûnî için yazmış olduğu iki beyitle bitirmektedir.

2. Muhtevası: Sehî şairler hakkında bilgi verirken, kendisinden önceki örnekleri takip ederek, önce şairin ismini, eğer şairin babası tanınan biriye veya şair babası ismi ile tanınıyorsa babasının ismini kimi hallerde kimin öğrencisi olduğunu, tarikat ehli ise mensup olduğu tarikatı, tahsilini, mesleğini yazdıktan sonra şairin kişiliğini ve şiirleri hakkındaki fikirlerini ekler. Varsa eserlerinin ismini verir. Tezkirede ölüm ve doğum tarihlerine rastlanmaz. Yalnız bazen genç veya ihtiyar bir yaşta öldüğünü kaydeder. Nadiren kaç yaşında öldüğü hakkında kayıt vardır. Genellikle mezarlarının nerede olduğunu kaydeder. Şiirlerinden örneklerle o şahıs hakkındaki malumatı bitirir. Aşağıdaki örnekler Sehî'nin metodunu göstermesi bakımından dikkate değer.

"Mevlânâ Nizâmî, Vatan-ı aslısı Karaman'dur, Mevlidi Konya şehridür. Babası Molla Velî dimekle anılır. Vâ'iz kimse idi. Kendisi ehl-i fa'z, sâhib-ma'rifet yigit olup es'arı selîs ve gazeliyatı ne'is. Diyâr-ı 'Acem'e çıkup mâ'il-i tahsîl olup ve tekmi'l-i 'ulûm idüp her fende mâhir ve her 'ilme kâdir 'Arabî ve Fârisi ve Türkî dilde es'arı var. Tamâm-ı murâd üzre şu'ğl idüp yine vatan-ı aslî ve mesken-i me'lûfı olan Konya şehrine geldi. Bâkî 'ömrin anda geçürüp âhirete nakl itdi. Bu ebyât es'arındandır ki nakl olurur." (62a)

Mevlânâ Hâcî Hasan-oğlı, Rahmetullahu'aleyh, Câmî tahallus itmişdür. Karesi vilâyetinden Balıkesreli'dür... Sâl-horde ve rûzi-gâr-dîde yüz yaş yaşamış. Fezâyili ve haşâyili ma'lûm ve mefhûmdur (27b).

Safâyi, Rahmetullahu'aleyh, Sinop şehrendür. 'Ulûmı tertî üzre görmüş... Kendüsi yüzon yaşında iken âhirete nakl itdi. Mezârı Galata yakasında tershâneler kurbında kendü olduğu evindedür" (68a)

Sehî, tezkiresini hazırlarken şairler hakkında uzun uzadıya bilgi vermekten kaçınmış gereken bilgileri adeta arka arkaya sıralamıştır. Bu bakımdan bilgiler "muhtasar müfid" kabilindedir. Kimi hallerde bir sahifede dört veya beş şairin hayatına rastlamak mümkündür. Bu hal daha ziyade sekizinci behiştteki şairler için geçerlidir. Bu tabaka şairleri henüz çok genç oldukları ve yeni yeni şiir yazmaya başladıkları için bu şairler hakkında kesin bir hüküm vermekten ziyade bir iki satırla sadece kimliklerini vermiştir. Aşağıda vereceğimiz birkaç örnek bu fikrimizi doğrulamaktadır:

"Selikî, Ehl-i 'ilm tâ'ifesindendir, ilme meşgûl, hös-tab" kimsedir. Bu matla' anuñ es'ârındandır ki zikr olunur... (116a).

Nigâhî, Bu dahı İstanbullu'dur. Hös-tab' güzel yigitdür. Bu ebyât anuñdur (116b).

Ferdî, Bu dahı İstanbullu'dur. Hös-tab' güzel yigitdür. Dergâhı 'âlem-penâh yenicerilerindendir. Bu matla' anuñdur ki zikr olunur (117a).

Vechî, Gelibolulu'dur. Hös-tab' yigitdür. Bu matla' anuñdur (118b).

Yahyâ, İstanbullu'dur. Hös-tab', elfâzı güzel ve ra'na gazelleri var. Nazmı bî-bedel yigitdür. Bu matla' anuñdur ki zikr olunur (119b).

Bunların dışında Sehî, ele almış olduğu şairler hakkında özellikle kendi çağdaşı olmayıp ta yaşlı kimselerden dinledikleri üzerinde gerçekten dikkatle çalışmış bugün için bile hala geçerli olan bilgiler vermiştir. Bunlardan Ahmed-i Dâ'î, Ahmedî, Şafâyî ve Şeyhî'yi sayabiliriz.

Tezkirede latifelere de rastlanmaktadır. Latife ihtiva eden şairler Fâtih Sultân Mehmed (13a), Ahmed Paşa (23a), Mevlânâ Lutfî (40), Mevlânâ Melihî (59b), Çağsırcı Şeyhî (108b) ve Âfitâbî (78b) den ibarettir.

3. Uslûbu. Sehî, tezkiresinde orta nesir adını verdiğimiz bu dil kullanmıştır⁽⁴⁹⁾. Tezkireyi baştan başa okuyacak olursak, belli kelimeler, terkipler, tabirler ve klişelerle karşılaşırız. Farsça, Arapça kelime ve terkipler yanı sıra eski Anadolu Türkçesine ait kelimeler de vardır. Bu klişe ve tabirleri anlamak ve onlara gerçek anlamlarını vermek şairi anlamak ve değerlendirmek bakımından hayati bir recede önemlidir. Çünkü kimi hallerde aynı tabirleri hem şairin tavrında hem de şiirinin anlatımında görmekteyiz. Aşağıda vereceğimiz terkip ve klişe listeleri hemen hemen Sehî'nin tezkiresi boyunca kullandığı genel tabir ve klişe hazinesini göstermesi bakımından dikkate değer.

a. Bir şairin kişisel niteliğini ve şiir kabiliyetini anlatırken: âlim, mâhir, kâmil, fâzıl, kûsâde-dil, kûsâde-mesreb, zihni kûsâde, tab'ı kûsâde, hoş-tab', zâde-i tab', cevelân-ı tab'ı, letâfet-i tab', cevdet-i tab'ı, tab'ı câlâk, nâzûk-tab', lutf-ı tab'ı, nâzûk-mizâc, nâzûk kimesne, pâk-nihâd, dervîş-nihâd, zihni pâk, zihni selîm, ehl-i lâkı güzel, bî-bedel, bî-mânend, mehbûb yigit, hûb, hulki latîf, sâhib-lutf, sâhib-ma'rîfet, sâhib-kemâl, ehl-i fazîlet, sâhib-hüner, zarîf, zü-fuñun, pür-idrâk, pür-hüner, rind, latîf, çerb-zebân, hûb-idrâk, ehl-dil, ehl-i fazl, sâde-dil, ehl-i fazl, hûs-mend, nîk-haslet, suhan-dân, ehl-i firâset, kemâl ıssı, Nezâket-i zihn fasîh, hoş-tab' ve nâzûk, sâhib-hüner

Hoş-tab' sül-iktidâr... (Mahmûd Paşa, 23a:6)

Hoş-tab', nâzûk kimesne idi (Mev. Hâcî Hasan-oğlu, 27b:12)

Hoş-tab', nâzûk âdemdür (Mev. 'Abdül-vâsi' Çelebi, 30b:6-7)

Hoş-tab' ve nâzûk-mizâc... sâhib-idrâk ve zihn-i pâkdür. (Mev. H. Vâce Çelebi, 31b:9)

Hoş-tab', zihni pâk şa'irdür (Çakeri Sinân Bey, 36a:3)

Hoş-tab' kimesne idi (Mev. 'İzârî, 39b:11)

Hoş-tab', elfâzı güzel ve kendüsi bî-bedel (Mev. Hasan Çelebi, 43b:4-5)

Hoş-tab', nazmı latîf ve kendüsi zarîf kişi idi (Zeynel Paşa, 26a:12-13)

Hoş-tab', suhan-dân, rind ve nâzûk ve latîf ve çerb-zebân zarîf... (Mev. Ahmed-i Dâ'î, 54a:6-7)

Hoş-tab' yigit... (Hayâtî, 66a:10-11)

Hoş-tab' ve nâzûk sâl-horde kişi idi (Mevlânâ Hamdi, 68a:3)

- Hoş-tab^e, zihni selīm... (Mev. Gubārī, 84b:12)
- Hoş-tab^e ve pür-idrāk... (Mev. Kerīmī, 85a:9)
- Hoş-tab^e.....hüb açuk zihni var (Mev. Du'āyī, 86b:10)
- Hoş-tab^e, nāzūk kimesne olup... (La'lī, 88b:6-7)
- Hoş-tab^e ve dervīş-nihād... (Tālībī, 95a:12)
- Hoş-tab^e, dervīş nihād kimesnedür (Mev. Penāhī, 102b:2)
- Hoş-tab^e kimsedür (Meylī, 107a:12)
- Hoş-tab^e kimsedür (Nigāhī, 107a:3)
- Hoş-tab^e hātündür (Mihri Hātün, 109b:6-7)
- Hoş-tab^e kimsedür (Kurbī, 120b:10)
- Hoş-tab^e hüşmend... (Laṭifī, 121a:2)
- Gāyet hoş-tab^e, nāzūk vucūd, pür-şevk ve 'ayş u 'işreti se-
ver...lāubāli, ehk-i zevk kimse idi (Mev. Kātib Şevkī, 75a:10)
- 'Alim, fāzıl, zū-funūn pādīşāh idi (Sultān Korkud, 19a:10)
- Fāzıl ve kāmīl...dervīş nihād kişi idi (Mev. Turābī, 88a:8)
- Fāzıl ve kāmīl... (Mev. Şeyhoğlu, 53a:11)
- Ehl-i fażl ve sâhib-kemāl... (Mev. Seherī, 106a:3-4)
- Kâbil yigitdür (Sebzī, 117b:3)
- Kendüsi ziyāde kâbil yigitdür (Hilālī, 119a:10)
- Sâhib-kemāl, zarīf...kimse idi (Likā'ī, 91a:2)
- Ehl-i fażl, sâhib-ma'rifet yigit olup... (Mev. Nizāmī, 62b:4)
- Sâhib-ma'rifet ve ehl-i fażilet... (Sultān Cem, 16a:8-9)
- Faẓl u ma'rifet ile pür-hüner olmuş, sâf-dil, pāk-nihād...
hoş-tab^e ve kendüsi nāzūk, zarīf...dervīş kişi idi (Mev. Ham
47a:13, 47b:1-2)
- Pür ma'rifet ve nık-şaslet, küşāde-dil kişidür (Mev. Surūrī,
46a:5-6)
- Sâhib-ma'rifet ve ehl-i ferāset, kāmīl ve fāzıl, zihni pāk
ve hoş-tab^e ve pür-idrāk küşāde-dil bey kişi idi (Rüstem B
34b:13, 35a:1)
- Letāfet-i tab'ı bī-mānend...hayli nāzūk kimesne idi (Mev. Ş
Çelebi el-Fenārī, 30a:8-9)
- Letāfet-i tab'ı ve nezāket-i zihni ziyādedür (Mev. Muhyi'd-
dīn Çelebi, 31a:5)
- Letāfet-i tab'ı ziyāde ve zihni be-gāyetde küşāde (Mev. 'Ab
dü'l-vehhāb Çelebi, 32b:4-5)
- Lutf-ı tab'ı ve istikāmet-i zihni ziyāde idi (Mev. Mehemmed

Çelebi, 43b:11-12)

Letâfet-i tab'ı bî-nihâye... (Mev. Emîrî, 46b:8-9)

Letâfet-i tab'ı gâyetde ve nezâket-i zihni nihâyetde garr
eş'arı, zîbâ güftârı (Mev. Garîbî, 104b:3-4)

Nâzûk-tab' bir hoş yigit idi (Mev. Fahrî Çelebi, 45b:11)

Zihni pāk ve tab'ı çālāk (Mev. Şirâzî, 55a:6-7)

Ve kendüsi hûb-idrāk ve şāhib-fazîlet ve kemāl ıssı, pür-
ma'rifet... (Mev. Hümâmî, 55b:8-9)

Kendüsi zarîf... dervîş-nihād ve ehl-i dil ve kāmîl kimse-
dür (Ezherî, 59a:3-4)

Kendüsi sâfî ve şāde-dil ve açuk meşreb... (Mev. Şehdî, 64b:

Cevdet-i tab'ı gâyetde... (şafâyî,)

Cevdet-i tab'ı nihâyetde ve kuvvet-i zihni gâyetde faşih
şâ'ir-i kâdir ve söz renginde sâhir ve fâhirdür (Necâti, 72
8-9)

Kendüsi gâyet hoş-tab' nâzûk yigit... nihâyet derecede mah
büb-ı zamân ve bî-bedel nev-cevân yigit idi ('Atâyî Çelebi
56b:1,4-5)

b. Bir şairin ^{şairinin} vasıflarını anlatırken yine belirli sıfatla
isimleri ve klişe terkipleri defalarca kullanmıştır: hûb, mergûb, la
nezâket, selâset, selikî, garrâ, zîbâ, ra'nâ, nefîs, matbû', masnû', şirîn
müntehâ, bî-mânend, bî-bedel, selîs, hoş-âyende, 'aşıkâne, rindâne, derd
mendâne, yek-dest, hem-reng, pesen-dîde, rengîn, hayâl-engîz, bî-misl,
sive-dâr, 'işve-kâr, nâzûk, pāk, puhte, pür-nükte, hem-vâr, üstüvâr, hayl
ziyâde, artuk, çok, vâfir, 'âm-gîr, istihâr-ı 'âm, hoşça, güzelce, müstes
mesel-güy, mülâyim, tarz-ı hâs, hâssa ma'ânî vs.

Eş'arı hoş-âyende ve gazeliyâtı pesendîdedür (Resmî, 93b:5-

Eş'arı nâzûk ü pāk (Sıdkı, 93b:12-13)

Eş'arı ziyâde artukdur (Mev. Sühâyi, 94a:12)...

Tezkire uslûbu, Sehî'den sonra nisbeten daha ağır bir hal
gelir. Sehî Anadolu sahasında bu türde ilk eser veren kimse olduğu
için adeta bu türün önderidir. Nitekim uslûbun daha sonraki Latîf
'Aşık Çelebi ve Kınalizâde Hasan Çelebi gibi tezkirecilerle ağır
laştığını görmekteyiz. Bu saydığımız tezkirecilerin elinde Sehî'n

ve Latîfî'nin örnekleri mevcuttu. Oysa Sehî, sadece biri Çağatay Türkçesi, ikisi Farsça olmak üzere üç örnek gördüğünü söyler. Bu üç örneğin içinde uslûp ve şekil bakımından en çok 'Alî Şîr Nevâ'î'ni tesiri altında kaldığına şüphe yoktur. Sehî'nin eserini Mecâlisü'n-nefâ'is ile şöyle bir karşılaştırdığımızda bunu açık olarak görme-
teyiz:

"Muhammed 'Alî. Garîbî tahalluş kıılır irdi. Ol hem fakîrğa tağayı bolur irdi. Mîr Sa'îd Kâbilî'ning inisidür. Hoş-muhâvere ve hoş-hulk ve hoş-tab' ve derd-mend yigit irdi... (50).

Mevlânâ Şevkî. Çiçektu'dın bolur. Özi makbûl ve tab'a mülâyî yigitdür. ammâ... (51).

Mevlânâ Mukîmî. Herilik irdi. Dervîş-meşreb kişi irdi. İştîlâ hâtıdın hem vukûfı bar irdi (52)."

Esasen bu devrin şairlerinde de Nevâ'î'yi taklîd etmek adeta moda haline gelmiştir. Bir çok şairin divanında Çağatayca yazılmış bir iki şiire rastlamak kabildir (53). Bu bakımdan Sehî, Anadolu sahasında yol açıcı, fikir verici ve örnek olucu vasıflarını haizdir.

Uslûbu hakkındaki sözlerimizi bitirmeden Sehî'nin tezkiresini yazarken kullandığı belirli kelime ve klişeler arasında şiirsel bir hava ve ritm yarattığını ve bunu seci' ile yaptığını da kaydetmek gerekir. Bu bakımdan tezkirenin okunması daha da kolaylaşmış oluyor. Uzun cümlelerden-tetimmeler ve behîşt girişleri hariç-kaçınan Sehî bu kısa cümlecikler arasında da kulağa hoş gelen, beş on şair okuduktan sonra, artık hangi kelimeler arasında seci' olacağı kolaylıkla anlaşılabilir tezkiresinde belirli kelimeler-terimler için de okuyucusuna faydalı olmaya çalışmıştır. Hemen şunu da ilâve edelim ki bu terim ve klişeler klâsik Türk edebiyatının ortak malıdır. Yani bir kimsenin kendi şahsının yarattığı bir uslûb şekli de değildir. Bu terim ve klişelerin hemen hemen aynılerini diğer tezkir-cilerin ve divan şairlerinin de kullandığı malumdur.

Sehî'nin kelimeler arasında yapmış olduğu seci'lerin bir listesi ile bir kaç örneği aşağıda veriyoruz:

Latîf-zarîf, pâk-idrâk, selîs-nefîs, güzel-bî-bedel, vâfir-kâ kâbil-mâ'il, neğbet-iltifât, yok-çok, hûb-margûb, ziyâde-küşâde, kâdir mâhir, ra'nâ-garrâ, muntâz-ımtiyâz, rindâne es'ârı-'âşıkâne güftârı, garrâ es'ârı-zibâ güftârı, letâfet-helâvet, hem-yâr-üstüvâr, çeşide-pesendide, pâk-câlâk, dil-pezir-bî-nazir, hös-âyende-pesendide, rindâ

derd-mendāne, gāyetde-nihāyetde, dār-ı gurūr-ı fenā-serāy-ı surūr-ı pür-belā, nihāyetde-gāyetde, hayāl-engiz-gevher-riz, 'aşk-āmiz-hayāl-engiz, ser-āmed-bi-mānend-derd-mend, ensāl-āmiz-hayāl-engiz, şive-dār-ı şive-kār, şirin-rengin, hāss-ihtisās, latīfe-sakīfe, gālib-tālib, selīm-mülāyim, 'ayyās-evbās, matbū'-masnū', fasih-melih, mālīk-sālīk, revān-ferāvān, şā'ir-māhir, kābiliyyet-kevfiyyet, selīm-müstakīm, fesāhatde-belāğatde...

4. Matbu Nüsha: 218 şairi kapsayan kitap Amidi Matbaası sahibi Mehmed Şükrî tarafından, 1315/1907 tarihinde Āşār-ı Eslāfdan Tezkire-i Sehi adı ile bastırılmıştır. Kitabın tamamı 144 sahifedir. 141-144 sahifeler arasında Fa'ik Reşad'ın Sehi hakkında hazırladığı biyografik bilgi vardır. Kitap piyasaya arz edildiğinde 6 kuruştan satılmıştır.

İlk şairi Sultan Süleymān son şairi Sun'î olan basma nüsha eksik şairler yanısıra bir hdyli yanlış şair ismi de ihtiva etmektedir. Bu yanlışların hiç biri şimdiye kadar düzeltilmemiştir. Böylece matbu nüshanın hem yeterli olmadığına hem de araştırmacıyı yanlış yola sevk edebileceğine hükmetmek yanlış olmasa gerek. Maalesef bu yanlışların pek azı baskı hatasıdır. Diğerlerinin hepsi naşirin baskıya esas seçmiş olduğu yazmadan ileri gelmektedir.

Araştırmalarımız sonucu elde ettiğimiz kanı, matbu nüshanın Millet Kütüphanesindeki 'Ali Emiri kitapları arasında bulunan ve bizzat 'Ali Emiri'nin kopye ettiği nüshaya (Tarih Böl. No. 768) dayanmakta olduğudur. Şimdi bu düşüncemizi aşağıda isbatlamaya çalışacağız.

a. Gerek matbu nüshada ve gerekse 'Ali Emiri nüshasında şair sayısı aynıdır ve şair şair sayısı aynı sırayı izlemektedir.

b. Her iki nüshada da diğer bütün yazmalarla karşılaştırıldıklarında şu şairlerin ismi farklıdır. Bu farklılık sadece bu nüsha da dolayısıyla matbu nüshada da görüldüğünden bu isimlerin yanlış kopye edildiği fikrindeyiz. Bu yanlış kopye, pek tabii 'Ali Emiri'ni hatası değil kopye etmiş olduğu nüshanın müstensihinin hatası olması daha çok ihtimal dahilindedir. İsimleri aşağıda veriyoruz.

Mevlānā Mevdī (Matbu nüsha, s. 71; Ali Emiri, s. 120) diğer on üç nüshada Mevlānā Hamdī.

Mevlānā Mānī (Matbu nüsha, s. 87; Ali Emiri, s. 147) diğer on üç nüshada Mevlānā Me'ālī.

Mevlānā Nihānī (Matbu nüsha, s.103; Ali Emiri, s.171) diğer nüshalarda Mevlānā Sühāyī.

Keşfī (Matbu nüsha, s.111; Ali Emiri, s.182) diğer nüshalarda Keşfī.

Nizārī (Matbu nüsha, s.1190; Ali Emiri, s.196) diğer nüshalarda Zārī.

Bu farklardan başka ayrıca matbu nüshada Nucūmī yanlışlıkla Tucūmī (s.62) olarak çıkmıştır.

c. Her iki nüshada da sahife boşluklarına rastlanmaktadır. Mesela; önsözden sonra devam edilmemiş yarım kalan sahife boş bırakılarak yeni bir sahifeye geçilmiştir. Tetimme'lerden sonra da genellikle aynı yol izlenmiştir.

d. Şair isimlerindeki yanlış benzerliklerinden başka Ali Emiri nüshasındaki iki müstensih hatası da ayrıca matbu nüshada görülmektedir: Fenāyī yanlışlıkla Fetāyī yazılmıştır (Ali Emiri, s.119; Matbu nüsha, s.71:5). Tabaka behiştinde veya tabaka-i behiştde yerine yanlışlıkla tabaka-i behiştide yazılıdır (Ali Emiri, s.125:8; Matbu nüsha, s.74:11).

e. Ali Emiri nüshasında müstensih tarafından anlaşılamayan veya okunamayan kelimelerin üzerinde bunu belirtmek üzere veya dah sonra bir başka nüshadan kontrol edilmek üzere bir çizgi çizilmiştir. Matbu nüshada ise bunların çoğunun bir nüshadan düzeltildiği veya kelimenin hemen yanına parantez içinde verildiği ya da değiştirildiği göze çarpmaktadır.

II. Bayezid'in biyografisinde Ali Emiri nüshası zū-funūn kelimesini okuyamamış kopye ettiği nüshada gördüğü gibi yazıp üstünü çizmiştir (Ali Emiri, s.25:5). Matbu nüsha bunu düzeltmektense atlamayı uygun görmüştür (Matbu nüsha, s.13:13). Yine Sultan Selim'i anlatırken geçen sözler (Ali Emiri, s.30:4) matbu nüshada sözlerle olmuştur (Matbu nüsha, s.16:11). Oysa kelime sözle'dir. Abdü'l-'azīz Çelebi'den bahsederken hâtırında bi'l-fi'li olup (Ali Emiri, s.77:8) ibaresinde bi'l-fi'li üzerinde yine bir çizgi vardır. Matbu nüsha bunu hizāne-i hâtırında mahfūz şekline sokmuştur (Matbu nüsha, s.46:7). Abnéd-i Dā'î'deki ...mürāselāt ve beravāt ta'rīf ve zem [ne] ise elkāb zikr eyleyüp (Ali Emiri, s.95:6) ibaresinde zem [ne] ise'nin üstü (ne kelimesi unutulduğu için anlaşılamadığından) çizilmiştir, matbu nüshada ise tamamen çıkarılmıştır (Matbu nüsha, s.56:14).

Rüşenî'de ise ...kâdir kelimesinden evvel bir kelime boşluğu görülmektedir. Okunamadığından üstü çizilmiştir ('Ali Emiri, s.108:5). Matbuda ise bu kelimenin ne olduğu hiç nazarı itibare alınmadan atlanmıştır. nice bin mürîde kâdir olup... (Matbu nüsha, s.64:7). Oysa bütün diğer nüshalarda şöyledir: nice bin mürîde ve muhibbe kâdir olup... (61b:1). Vasfî'nin şiiri 'Ali Emiri (s.132:15) de şöyle geçer:

Her ki hecrünle nazâr eyleye cānā tenüme

Müy şanur ki ----- düşmiş ola pîrāhenüme

okunamayıp veya vezin düşüklüğü nedeniyle açık bırakılan kısmı matbu nüsha şöyle tamamlamıştır (s.78:4):

Müy şanur ki anı düşmiş ola pîrāhenüme.

Bu haliyle vezin, (müy kelimesini bir buçuk olarak değil bir kapalı hece olarak) düzelmiş görünüyorsa da diğer nüshalarda mısra şöyledir:

Müy şanur ki dolaşmış ola pîrāhenüme (bk. Faksimile metin, s.371 varyantlar)

Gazālî'de ise yine okunamayan bir kelimenin matbu nüshadan çıkartıldığını görmekteyiz: ...Dīvāne-reng, mütelevvin kişidir ('Ali Emiri, s.145:16; Matbu nüsha, s.86:17). Okunamayan kelime eblehrek'dir (ayrıca bk.80b:13). Yakîni'de ise 'Ali Emiri nüshası hemen hemen bir cümleyi atmış (s.187:6-7) matbu nüsha bunu yardımcı nüshasından eklemiştir (s.114:3-4). Cümle şudur: "Çok iyü tārîhleri var. Edirne'de vākî olan Lārî mescidine" beytû'l-'ibāde tārîh dimişdür (ayrıca bk.103a:4-5).

Göñlegüñi kelimesi üzerinde çizgi vardır ('Ali Emiri, s.121:10). Baskıda hemen bu kelimenin yanına parantez içinde gömlek yazılmıştır (Matbu nüsha, s.72:5). Yine hārtî kelimesi çizgi ile belirtilmiştir ('Ali Emiri, s.121:13) baskıda parantez içine harita kelimesi konmuştur (Matbu nüsha, s.72:8). Yalabır ('Ali Emiri, s.148:4) kelimesi matbu nüshada yalabır (yalın) sîñ şeklinde yazılmıştır (Matbu nüsha, s.87:23).

Ṭañ mı cān vîrse BİR sevdiği cānānına ('Ali Emiri, s.125:3) yukarıdaki mısradaki vezin ve mana düşüklüğüne, üzerine çizilen çizgi ile işaret edilmiştir. Matbu nüshada ise bu mısraın düzeltildiği meydandadır. Yalnız bu düzeltme her halde naşir tarafından yapılması gerektir:

Ṭañ mîdur cān vîrse 'āşîk sevdiği cānānına (Matbu nüsha, s.

Bu mısraın diğer nüshalardaki şekli ise şöyledir:

Tañ mı cān virse kişi bir sevdügi cānānına(70a:2).

f.Kimi hallerde matbu nüshanın,lüzumsuz gördüğü veyahut münasip görmediği bazı beyitleri atladığına şahit olmaktadır:II.1 rad'ın biyografisinden bir cümle gerek 'Ali Emiri gerekse diğer nüshalarda aynen şu şekilde kaydedilmiştir:...gāyet mertebede 'ayyā ve nihāyet mertebede(diğer nüshalarda derecede)evbāş...('Ali Emiri,s.21;12b:11).Oysa bu ifade naşirin hoşuna gitmediği için şu şekli girmiştir:...gayet mertebede hōş...(Matbu nüsha,s.11).

Yine Sultan Cem'in hayatından bahsederken şiirlerinden verilen örneklerden sonuncusunda şöyle bir mısra vardır:

Gerçi hācīdur velī cān virdi oğlan üstine ('Ali Emiri,s.16b:6)

Matbu nüshada bu mısra şu hale girmiştir:

Gerçi hācīdur velī cān virdi cānān üstine (s.15)
vezin de değişmediği için bu değişiklik yazma nüshalarla mukayese edilmedikçe anlaşılabilir.

Son olarak şunu da ilâve etmeliyiz:Şehdī(Matbu nüsha,s.6 'Ali Emiri, s. 162) ve Şehidi (matbu nüsha, s. 77-78; 'Ali Emiri, s. 114) nin şiir örneklerinde ikişer Farsça beyit matbu 'Ali Emiri,s.114) nin şiir örneklerinde ikişer Farsça beyit matbu nüshaya nedense alınmamıştır(şiirler için bk.64a ve 90ā).

g.Gerek 'Ali Emiri nüshasının gerekse matbu nüshanın Türk kelimelerdeki imlâsı diğer nüshalara göre 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl başı özelliklerini taşımaktadır

Yukarıda göstermiş olduğumuz delillere dayanarak matbu nüshanın,Millet Kütüphanesi,'Ali Emiri nüshasına baskıda kullandığı neticesine varıyoruz.

Kimi hallerde kullanılan veya naşirin gerektiği kullandığı nüshanın,Belediye Kütüphanesi,Belediye,B.10 olduğunu ileri sürmemizin nedeni ise elimizde bulunan hiç bir nüshada Mevlānā 'Abd rahman el-mü'eyyedī'nin mahlası olan Hātemī'ye rastlanmadığı halde matbu nüshada bir notla buna işaret edilmesi ve bu mahlasın sadece Belediye nüshasında görülmesine bağlıdır(Matbu nüsha,s.27).

Matbu nüshanın fiziki yapısı:

Başlangıç(s.2)Bismillahir-rahmani'r-rahim
Fātiha-i feth-i kitāb-ı 'azim

Sonu(s.140) Yārab cihānda şāh Süleymān mūdām ola
 'Ömri zamāne 'ömri gibi müstedām ola
 Kapusu kullı ola cihān pādişehleri
 Dünyā melikleri işiginde gulām ola

Önsöz s.1-8

1 tab. 1 şair,s.9-10

2 tab. 6 şair,s.11-19

3 tab. 26 şair,s.20-38

4 tab. 16 şair,s.39-51

5 tab. 33 şair,s.51-74

6 tab. 56 şair,s.75-106

7 tab. 37 şair,s.106-122

8 tab. 43 şair,s.123-138

Hätimetü'l-kitāb,s.138-140

Toplam şair sayısı 218 dir.Naşir 6.tabaka şairlerinden Mevlānā Kemāl'in hayatından bahsederken şairden sonra gelen nesir kısmını bir başka şaire atfeder,şair sayısını 219'a çıkarmış,sahifenin altında verdiği notta "nüsha-i asliyede isim yeri açık bırakılmıştır" demiştir(s.79).Oysa bu kısım da Mevlānā Kemāl'e aittir.

Yukarıda verilen şair sayısına göre matbu nüsha,elde mevcut diğer nüshalarla karşılaştırıldığında 21 şairin eksik olduğu görülmür.Bunlarda 9 şair 6 nüshada,2 şair 1 nüshada müşterektir.Diğerleri 4 şair bir nüshada,4 diğer şair bir nüshada,3 şair bir nüshada görülmektedir.9 şairin 3 şairi ise yine 3 nüshalık bir grupta toplanmıştır.Bu şairlere ait tafsilat nüshaların tavsifi bölümünde verileceği için burada bu kadarla iktifa ediyoruz.

5.Almanca Çevirisi:Matbu nüshanın bir çevirisi olan eser VII+142 sahifeden ibarettir. Sehi Bey,Sehi Bey's Tezkere,Türkisch Dichterbiographien aus dem 16.Jahrn.Çevirenler:Nedjati Hüsnü Luga and O.Reşer,İstanbul 1942.

Tezkire s.1-119;Fa'ik Reşad Bey'in makalesi 119-124;çevirilerin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi,T.Y.2540'tan ekledikleri şairler 124-128;Lugatçe 129-131;İsim indeksi 132-135,meslek indeksi 135-136;kimi kelimelerin indeksi 136-137;eser indeksi 137-138,şimdiye kadar tab' edilmemiş biyografiler(Türkçe) 139-142.

Matbu nüshada mevcut olmayan Müfti Sa'di Çelebi(s.124;137

Dervîş(s.126;140), Garāmî(s.126;140), Servî(s.126;140), Hilmî(s.127;140), Merdümî(s.127;141), Vahdetî(s.127;141) ve bir de mevcut nüsha da olduğu halde(s.126) hakkında daha fazla malumat olduğu için te alinan Figānî(s.128;141) olmak üzere sekiz şair hakkında bilgi vardır. Çevirenler, şairlerin tercüme-i hallerini verirken çeşitli kaynaklar da kullanmışlardır.

Burada Vahdetî(s.127;141) hakkında verilen bilginin elimizdeki mevcut iki nüshada bulunan Vahdetî'ye ait bilgiden farklı olduğunu kaydetmek isteriz(bk.App.Ü1-53a-b).Karşılaştırmanın yapılabilmesi için buradaki bilgiyi değiştirmeden aynen aşağıya alıyoruz.

Vahdetî:Rümelinden Maalkara(Malgara) nam kasabadandır.İsmi Muslihettin'dir.İlim taifesindedir.Fazıl ve fenni şairde kamil emelîyet ile maruf ve kemali marifetle mevsuf hayli selameti tab ve istikameti zihni var (x) nazik kimesnedir ve bu ebyat anın eşarındandır:

Ay ecel bir dem aman ver bana etme acele
Umarım ölmeden elim ere ol bi-bedele
Nakdı canı edeyin ana nisar elde iken
Vakit ola ömri azizim geçer girmeye ele

ve bu ebyat dahi anın eşarındandır:

Hamdulillah gene ol şahi cihanım geldi
Mürde cisme sanasın ruhi revanım geldi
Andalip olmuşidim gülşeni kuyında anın
Gül gibi açılıp ol konçadehanım geldi

ser-azad ve du cihanı bir mankura saymayan melazimat ve dervişnih bir kişi idi.Ekser cibali-tilalde nebat ve hayvanata mecnun mısra söz diyüp gezer ve inziva'ı tervic kılurdu.Bu mısra' o cezbeli evkatun tuhfelerindedür:

Her mezhahir haletince zikr ider Allah diyü

(x)(İkinci bir yazmadan ilave)İlahigüne sofiyane gazelleri ehl-i tarik meyanında mergub düşmüştür.

6. Sehî Tezkiresinin Mevcut Nüshaları ve Tavsifleri

1. Süleymaniye Ktp. Ayasofya Böl. O. 3544. (A)

265 x 185 (198 x 95) mm. 123 yk. 13 st. harekeli güzel ne-
sih. Cildi eski meşin, şemseli ve mikleplidir. Kağıdı aharlı, yazılar
yaldız çerçeve içinde başlıkların çoğu mavi ve bir kısmı kırmızıdır.
Filigran yoktur. 16. yüzyıl olarak tahmin edilebilir.

Başı: (1b) B'ismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm

Fātiha-i feth-i kitāb-ı 'azîm

Sonu: (123b) Kāpusı kullı ola cihān pādīşehleri

Dünyā melikleri işiginde gulām ola

Eskiden Ayasofya Müzesi Kütüphanesinde olan bu nüsha bugün Süleyma-
niye Kütüphanesinin Ayasofya kitapları bölümünde bulunmaktadır. Nu-
meralanmamış ilk yaprakta bu nüshanın "odadan çıkma" olduğunu göste-
ren bir kayıt vardır. İla da üst köşede Kanuni Sultan Süleyman'ın oğ-
lu Sultan Mehmed'in (Ö. 950/1543) mührü bulunmaktadır. Nüshanın İla yu-
zünde bulunan ortadaki ikinci yuvarlak mühür I. Mahmud (1149/1730-
1168/1754) vakıf mührüdür. Bunun hemen altında vakıf kaydı vardır:

"Kād vakāfa hazihi'l-nüşati'l-celīle sultāninā al-a'zam
ve'l-hākānū'l-mu'azzam mālikū'l-berr(2) ve'l-bahreyn ^{hādım el-Hāre'meyn} şerīfeyn
es-Sultān ^{bi} Sultānu's-sultān al-gāzī(3) Mahmūd Hān vakfen şahīhen
şerīyen Harrarahu'l-fakīr Ahmed Şeyh-zāde(4) el-müfettiş bi-evkāfi
haremeyni's-şerīfeyn. gūfira lehümā"

Bu kayıttan sonra ise müfettişin şahsi mührü vardır:

"Yārab zi lū tevfiķ temennā kuned Ahmed".

Yine aynı yaprağın sağ tarafında ^{eyn} müstensihin kaleminden çıkan ve
bu nüshanın devrin veziri için yapıldığını gösteren bir kit'a bulu-
maktadır:

Kāpusın açmaga Heşt Bihıştūn
Bihamdillāh oldu hāme miftāh
Velī yaz Aşaf-ı devrāna 'arz it
Surūş-ı gayb itdi baña ilhāh
Ki örtüp dāmen-i 'afviyle 'aybın
Haṭāsın ide 'ayn-ı luṭfı işlāh

218 şairi içeren bu nüsha ancak yazısının okunaklı ve güzel olması
nedeniyle faksimile nüsha olarak seçilmiştir. İçinde matbu nüshanın
ihtiva ettiği kadar (21 şair) eksik olan nüshada pek çok istinsah

Yine Lutfi Paşa'ya ima vardır.Yalnız çeşitli nüshalarda bu kelimenin değişik imlâları olduğunu da kaydetmeliyiz(Lutfunla;lutfeyle gibi)

Netice olarak 1.beyitte Tanrıya hitab ederek ondan eserini bitirebilmek için yardım istiyor,2.beyitte ise devrin vezirinden kendisinin halini sultana bildirmesini diliyor ve karınca(Sehi)-Hz.Süleyman(Kanuni Sultan Süleyman)hikâyesine atıf yapıyor.Bu iki beyitte de bir tek ortak şey aracılıktır.Birincide lutf kelimesi (luṭfi-y-le,luṭfuṅla,luṭf eyle) ikincide ise âsaf-ı devrân(devrin veziri)kelimeleri bunu açıkça gösteriyor.

Sehî Bey eserini 945/1538-39 da bitirdiğinde henüz Lutfî Paşa vezir değildir.Şimdi akla şöyle bir soru gelebilir;öyleyse neden eserini Ayas Paşa'ya değil de Lutfî Paşa'ya ithaf etti?945 Hicri yılı 1538 Mayıs-1539 Mayıs ayları içindedir.Lutfî Paşa'nın vezaretini ise Rebiü'l-evvel 946/Temmuz 1539 da başlar.Yani Sehî'nin eserinin bitimi ile Lutfî Paşa'nın vezaretinin başlangıcı arasında üç ay gibi kısa bir zaman vardır.Açıkça görülüyor ki Sehî eserini bitirir bitirmez hemen padişaha sunamamış uygun bir zaman beklemiş ve eserini sunarken de bu rubai ile baştaki şiiri eklemiş olması çok muhtemeldir.Son olarak Sehî'nin dîvân'ında Ayaspaşa'ya yazılmış hiç bir kasidenin olmaması da dikkati çeker.Oysa Lutfî Paşa için yazılmış kasideleri vardır.Bu da Sehî'nin Ayas Paşa ile hiç bir yakın alâkası olmadığını gösterir(bk.not.32).

İşte bütün bunlara dayanarak önemli bir nüsha olarak gördüğümüz Ayasofya nüshasını faksimile metin olarak almayı uygun gördük.

Muhteviyatı :

Önsöz		1b-9a	
1.tab.	1 şair	9a-12a	
2.tab.	6 şair	12a-20a	
3.tab.	26 şair	20a-38a	
4.tab.	16 şair	38a-49a	
5.tab.	33 şair	49a-70a	
6.tab.	56 şair	70a-97a	
7.tab.	37 şair	97a-110b	
8.tab.	43 şair	110b-121b	
Hatime		122a-123b	İlk şair Kānūnî son şair Sürdür.

ii. Paris, Milli Kütüphane, Supp. No. 1072 (P)

(E. Blochet, Catalogue des Manuscrits Turcs, Vol. 2 (Paris, 1933) p. 154)

245 x 155 (166 x 90) mm, 103 yk., 15 st. okunaklı harekesiz nesih. Arapça ibareler harekeli. Mukavva kaplı, 19. yüzyıl. Schefer yazmalarından.

Başı (1b) B'ismi'llāhi'r-rahmāni'r-rahīm

Fātiha-i feth-i kitāb-ı 'azīm

Sonu (103b) Kapusu kulu ola cihān pādīşāhı

Dünyā melikleri ışiginde gülām ola

218 şairi ihtiva eden nüsha tamamen A nüshasının yanlışlarını tekrar etmektedir. Sultan Mehmed'in mahlası 'Unvānī (82b), Keşfi, Keşif (11a) olarak istinsah edilmiştir (münakaşası için bk. II. Bölüm, Kısımlar B:7 Stemma).

Önsöz		1b-8a
1. tab.	1 şair	8a-10a
2. tab.	6 şair	10a-16b
3. tab.	26 şair	16b-31a
4. tab.	16 şair	31a-40a
5. tab.	33 şair	40a-57a
6. tab.	56 şair	57a-79b
7. tab.	37 şair	79b-91a
8. tab.	43 şair	91a-100b
Hatime		101a-103b

iii. İstanbul, Millet Kütüphanesi, 'Ali Emiri-Tarih Bölümü

No. 768 "İstanbul Kitaplıkları, Tarih Coğrafya Yazmaları Katalogları" (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1947 fasikül 7, s. 611) (A.E)

230 x 180 (180 x 110), 230 sahife. Ayrıca yapraklara göre de numaralanmıştır. 16, 17 s. rık'a, kağıdı Venedik, cildi mukavva. 'Ali Emiri'nin kütüphaneye vakfettiği kitaplardandır. s. 96 ve s. 230 da vakıf mühürü açıkça okunmaktadır: "Allahü ta'ālā Hazretlerinin rızası için vakf itdüm". Mührün ortasında ise "Diyarbakirli 'Ali Emiri" yazısı görülmektedir. Bizzat 'Ali Emiri tarafından istinsah edilmiştir (krş. Hersekli 'Arif Hikmet, "Tezkire-i şu'arā", Millet Kütp. 'Ali Emiri, Tarih Böl. No. 789. App XXV ve XXVI).

Nüshanın başında şairlerin tabakalarını gösteren bir liste bulunmaktadır. Her tabaka sonunda o tabakadaki şair sayısı numara ile de verilmiştir.

Gerek bu nüsha gerek matbu nüsha ile olan ilişkisi II. Bölümün Kısım B:4 te tartışıldığı için burada tekrar etmeyi lüzumsuz buluyoruz.

Baş (s.1) B'ismi'llahi'r-rahmāni'r-rahīm
Fātiha-i feth-i kitāb-ı 'azīm
Sonu (s.229) Kapısı kulu ola cihān pādişehleri
Dünyā melikleri işiginde gulām ola

218 şairi içeren nüshanın muhteviyatı :

Önsöz	s.1-8
1 tab. 1 şair	s.8-18
2 tab. 6 şair	s.21-36
3 tab. 26 şair	s.37-65
4 tab. 16 şair	s.66-88
5 tab. 33 şair	s.87-126
6 tab. 56 şair	s.127-175
7 tab. 37 şair	s.176-202
8 tab. 43 şair	s.203-226
Hatime	s.227-230

İlk şair Kānūnī Sultān Süleymān, son şair Şun'ī'dir.

iv. İstanbul Belediye Kütüphanesi, Belediye Yazmaları,
No.B.10 (B)

331 x 215 (200 x 115) 125 sahife, 23 st., rık'a, kağıt açık mavimsi renkli kalın, kağıdın filigranı superfine'dir. Cildi adi mukavva sırtı ve köşebentleri deri. 127-132 sahifeler arasında tabakalara göre yapılmış fihrist vardır. Eser ve şahıs adlarının altı kırmızı ile çizilmiştir. Hem üste hem de alta sahife numaraları konulmuştur. Fakat alttaki numaralar doğru sıra takip etmektedir. Müstensihî, dış işleri evrak mümeyyizi Çördükzāde Mehmed Nā'il bin Mehmed Rāgib'dır. İstinsah tarihi, Hicri 11 Rebi'ülevvel 1320 ve Mali 18 Haziran 1318 18 Haziran 1902 Çarşamba olarak müstensih tarafından verilmiştir. Nüshada müstensih tarafından yapılan açıklamalar vardır. Düzeltmeler genellikle kenardadır. Buradan da anladığımız göre ve müstensihinin bizzat kendi söylediğine göre nüshanın istinsahı sırasında bir başka nüsha ile de karşılaştırılmıştır. Mesela; Bezmi önce Vezmi

yazılmış(s.107) kenarda Bezmî olarak düzeltilmiş ve yanına "bir başka nüshada Bezmi görüldüğü" kaydedilmiştir.

Yapılan düzeltmeler şunlardır:

1.Mevlânâ Sühâyî tab.6,s.91 önce Sehâbî olarak yazılmışsa da sonra kenarda düzeltilmiştir.

2.Bezmî,yukarıda verildi.

İki şairi de dalgınlıkla unutmuş sonradan farkederek kenar yazmıştır:Safâyî tab.5,s.65 ve Sabâyî tab.5,s.66.

Başı(s.1) B'ismi'llahi'r-rahmâni'r-rahîm
Fâtiha-i feth-i kelâm-ı kadîm

Sonu(s.125) Kıpısı kulu ola cihân pâdişâhı
Dünyâ melikleri ışiginde gulâm ola

218 şair bulunan nüshadaki bölümler şöyledir:

Önsöz	s.1-10
1 tab. 1 şair	s.10-12
2 tab. 6 şair	s.12-20
3 tab. 26 şair	s.20-37
4 tab. 16 şair	s.37-46
5 tab. 33 şair	s.46-66
6 tab. 56 şair	s.66-95
7 tab. 37 şair	s.95-110
8 tab. 43 şair	s.110-123
Hatime	s.123-125

Birinci şair Kânûnî Süleymân sonuncu şair Şun'î'dir.

v.Leningrad, İlimler Akademisi, Oriental Enstitüsü Ktp.

No.B.271 "B.Dorn, Das Asiatische Museum der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu St.Petersburg (St.Petersburg, 1846) s.207 "(L)

230 x 155(165 x 95) mm. 85 yk., 15 st., divanı.5 Recep 950/4 Ekim 1553'te istinsah edilmiştir. İstinsah kaydı:

Kad vakf'ül-ferâğ min tahrîri hâzihi'r-risâleti's-şerîfe el-müsemma' bi-Heşt Bihişt fî hâmis şehri Recebi'l-mücerre min şuhûri seneti hamsîn tis'a mie hicreti'n-nebeviyye.

Heşt Bihişt'in başlangıç beytinden evvel 1b nin hemen üstünde bir tarih kitası vardır. Bu tarih kitası Hüsâm Bey adlı biri tarafından yazılmıştır. Aynı kıtaya (sondan iki beyti eksik olmak üzere) İstanbul Univ.T.Y. 3732'nin sonunda da rastlarız. buna

dayanarak bu iki nüshanın, bu kitabı bir başka nüshadan aldıkları sonucuna varıyoruz. Kitabın tamamını aşağıda veriyoruz:

Hüsām Bey be-mukābele fermāyed

(-.-. , -.-. , -.-)

Müfte'ülün müfte'ülün fā'ilün

Kit'a-i tārīh be-Heşt Bihişt (vezin bozuk)

Nām-ı kitābī ki Sehī Bey nüvişt

Ber-varağ-ı dehr zi güftār-ı bih

Tohm ki çün serv Sehī Bey bi-kişt

Her sahanēş şud varağ-ı hūb hem

Mīve-i ter ni çü dirāht-ı dūrişt

Hest der u beyt ki rıdvān be-zer

Mısrā'-ı an ber der-i cennet nüvişt

Āmede tārīh vey ez süy-ı gayb

Fākihe-i nāzūk-i bezm-i bihişt (945/1538-39)

Nüshanın baştan üç yaprağı numarasızdır. Farsça ve Türkçe beyitlerin karışık şekilde bulunduğu bu yaprakların birinde bir diğerinde üç mühür görülmektedir. Her iki yaprakta da en üstte görülen mühür aynı kişinin olup diğerleri değişik kişilere aittir. Ne yazık ki bu mühürler okunmaz haldedir.

4b-5a arasında iki yaprak kadar bir eksiklik vardır:

4b:15 Felek kadrinden a'lā himmeti var

Sa'ādet baht u devletdür āna yar

5a:1 Mehmā emken 'uyūbın zeyl-i şefā'atleri ile...

Oysa 5a'nın şöyle başlaması gerekti:

Sarāy-ı kadrine bir şemsedür gün

Duhānı lāle olmuş çarğ-ı gerdūn (Ayrıca bk. varyantlar, 6a:1

9a:15)

Nüsha sonradan numaralandığı için bu eksiklik ilk bakışta belli olmaz, fakat reddādesi bu eksikliği açıkça göstermektedir.

İstinsah tarihinden anlaşıldığına göre bu nüsha istinsah edildiğinde Sehī henüz hayatta idi. Nüshanın yazısının divani olması müstensihin katip olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu duruma göre Sehī'yi de şahsen tanıması mümkündür.

Müstensihin çok dikkatli olduğu veya sonradan istinsah ettiği nüshayı bir başka nüshayla karşılaştırdığı yapmış olduğu düzeltmelerden anlaşılmaktadır. Aşağıda buna bir kaç örnek verilmiştir:

ibdā' üzerinde mübdī' (bk. varyantlar 1b:6)

dāru's-salṭana çizilmiş üzerine dāru's-sa'ādet yazılı (bk. varyantlar 40b:2).

Rūm ilindendür yazılmış, sonra dür'ün üstü çizilerek üst satıra Vardar Yenicesi nām kaşabadandur yazılmıştır (bk. App. XIII, L.75b:3).

Kimi unutulmuş beyitler de kenarda gösterilmiştir. L nüshasının diğer bir özelliği de dua cümlelerinin hiç bir nüsha ile beraberlik göstermemesidir.

Şehīdī'nin hayatından bahsederken (L.58a) sonda bir boşluk göze çarpmaktadır. Herhalde sonradan şiirinden bir örnek yazılmak üzere bırakılan bu boşluk her nasılsa unutulmuş ve öylece kalmıştır.

L nüshasında görülen bazı beyit, bazen de tam bir gazel illerleri diğer nüshalarda görülmemektedir (bk. Muftī Ahmed Çelebi, varyantlar, 43a:13 ve Sāgarī bk. varyantlar, 90a:10).

L nüshası sadece Kebīrī ve Figānī hariç sıra bakımından A nüshasını izler. Kebīrī Sevdāyī ile (bk. Tablo L 54a) yer değiştirmiştir, Figānī ise Hayretī'den önce gelmesi gerekirken Niyāzī'den sonradan gelir (bk. Tablo L 77 a). - Ayrıca bk. varyant 12b:11 -

L nüshasının muhtevası:

Önsöz		1b-5a
1 tab.	1 şair	5a-6b
2 tab.	6 şair	6b-12a
3 tab.	26 şair	12a-23b
4 tab.	16 şair	23b-31a
5 tab.	33 şair	31a-45a
6 tab.	56 şair	45a-63a
7 tab.	38 şair	63a-73a
8 tab.	47 şair	73a-83a
Hatime		83a-84b

Tamamen A nüshasını takip eden nüshada 5 fazla şair bulunmaktadır:

1. Mevlānā Fānī 7. tab. L.68a ve App.X

2. Uşūlī	8. tab. L, 75a ve App. XII
3. Tal'atī	8. tab. L, 25b ve App. XIII
4. Şabahī	8. tab. L, 78a ve App. XVI
5. 'İşretī	8. tab. L, 78b ve App. XVII

Bu fazla şairlerin biri hariç diğerlerinin 8. tabakada olması bizde bu şairlerin müstensih tarafından ekleneceği fikrini uyandırdı.

v1. Viyana Devlet Kütüphanesi, Cod. Mixt. 1091 (W1)

300 x 192 (215 x 130) mm., 36 yk (130b-167a), 22 st. (130b, 19 s ince nestalik. Sırtı meşin, ebru mukavva kaplı, miklepli. 17 Recep 974 28 Ocak 1567 tarihinde İstanbul'da Hızır oğlu Mehemmed tarafından istinsah edilmiştir. İkinci eser Hızri-i Bağdādī tarafından yazılan Risāle-i Erkāniyye adlı eserdir. 167a-169a arasındadır. Bundan başka eserin kenarında şu eserler vardır: Ma'īdī, 'Ulvī, Ahmed Paşa, Ca'fer Çelebi, Nihānī, 'Ubeydī, Zātī, Şem'ī, Yetīm, Emrī, Taşlıcalı Yahyā ve La-tifī'den şiirler ve Hamdī'nin Kıyāfet-nāme'si (130b-169a).

Baş (130b) B'ismi'llahi'r-rahmani'r-rahīm

Pātiha-i feth-i kitāb-i Fazīm

Sonu (167a) Kapusu kula ola cihān pādişāhları

Dünyā melikleri işiginde gulām ola

Temmetü'l-kitāb bi-'avnillahi'l-vehhāb min yedi'l-'abdi'z-za'ifi'l-muhtāc ila'l-latīf Mehemmed ibn Hızır.

Üçüncü tabakadan itibaren 7 şair eksiktir (136a-138a):

Ahmed Paşa, Mahmūd Paşa, Karamanī Mehemmed Paşa, Kāsım Paşa, Pīrī Paşa, Zeynel Paşa, Luţfī Paşa. Üçüncü tabaka şairlerinden Mehemmed Çelebi, Ahmed Çelebi adı altında kayıtlıdır⁽⁵⁵⁾ (bk. Tablo W1, 139a).

A, P, A. E., B, L nüshalarına göre 9 şair fazladır:

1. Mevlānā Müfti Sa'dī Çelebi,	tablo W1, 142b
2. Divitdār Mehemmed Çelebi	tablo W1, 157b
3. Amānī	tablo W1, 159b
4. Merdümī Efendi	tablo W1, 164a
5. Hilmī	tablo W1, 164b
6. Mevlānā Garāmī	tablo W1, 165a
7. Mevlānā Vahdetī	tablo W1, 165a
8. Servi	tablo W1, 166a
9. Derviş	tablo W1, 166a

Ayrıca Figānī, Kadri ve Yahyā ile ilgili ek bilgiler de bulunmaktadır.

Muhtevası:

Önsöz		130b-133a
1 tab.	1 şair	133a-133b
2 tab.	6 şair	133b-135b
3 tab.	19 şair	138a(Luṭfī'nin <u>meded</u> redifli şiiri ile
4 tab.	17 şair	141a-144b başlar)-141a
5 tab.	33 şair	144b-150b
6 tab.	57 şair	150b-158a
7 tab.	39 şair	158a-162a
8 tab.	49 şair	162a-166a
Hatime		166b-167a

Bu duruma göre nüshada 220 şair bulunmaktadır. Bu nüshada şairlerin sırasındaki değişiklikler:

1. Mevlānā Kebīrī ile Mevlānā Sevdāyī yer değiştirmiştir (bk. Tablo W₁, 154b-154a).

2. Kātib Hasan ile Vahdī (bk. Tablo W₁, 160b-160a) yer değiştirmiştir.

3. Mevlānā Ga'ibī ile Kātib Dāvud (160b) yer değiştirmiştir. Sıra Vahdī-Kātib Hasan-Kātib Dāvud-Garībī halini almıştır.

Bu nüshanın ilk şairi Kānūnī Süleymān, son şairi Dervīş'tir. VII. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 2540 (Ü)

214 x 145 (172 x 80) mm., 56 yk., 25 st., harekesiz nestalik.

Arapça ibareler harekeli. Başlıklar kırmızı. Sırtı vişne çürüğü bez, yüzü siyah bez kaplı. Cilt yeni, kağıt hafif aharlı ve rengi açık sarı. Boş kalan yapraklar yeşile çalan bir renktedir. Arada bir penbe yapraklara da rastlanır. İstinsah tarihi ve müstensih yoktur. Baştaki boş yaprakların birinde Tezkiretü'ş-şu'arā te'lif-i Dervīş Sehī yazısı vardır. Bununla beraber la yüzünde III. Murad (982/1574-1003/1595) ın tahta geçişini bildiren ve Sā'ī tarafından yazılan bir tarih beyti vardır. 982 tarihi ile hemen yanında tarih-i Sultan Murad notu görülmektedir. Tarih beyti şöyledir:

Bülbül-i güyā olup Sā'ī didi tārīhini

Pādīşeh-i 'ālem oldu gül gibi Sultān Murād

Bu tarih beytine ve kağıttaki öküz başı ile tepesinde haç bulunan bir sütuna sarılmış bir yılanı (56) gösteren filigrana dayanarak bu nüshanın 982/1574 den daha önce istinsah edildiği öne sürülebilir.

Tarih beytinin hemen altında "öylece ma'lûm olunur" notu görülmüyor. Onun hemen altında kitabın sahibinin kimliği, 56b de Şehâbî'den Türkçe bir beyit sonraki yaprakta ise şairlerin tabakalara göre yapılmış bir fihristi vardır. Her tabaka sonunda o tabakada kaç şair olduğu da kaydedilmiştir. Bundan sonraki yaprakta "Yâkût-ı müferrih-sultânî" tarifi ile kabarcık söndürmek için bir ilâç tarifi vardır. Daha sonra da Hicrî'den 3 beyitlik Türkçe bir gazel gelmektedir.

Başı(1b) B'ismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm
Fātiha-i feth-i kitâb-ı 'azîm
Sonu(56a) Kâpusı kûlî ola cihân pâdişâhları
Cihân melikleri işiginde gulâm ola

Bu nüsha W1 nüshası ile her yönden benzerlik göstermekte olup 9 şair fazlalığı vardır. Eksik olmadığı için 227 şair ihtiva etmektedir. A, P, A. E., B, L nüshalarına göre 9, BL, M, H nüshalarına göre 6 fazla şair ihtiva eder. W1 nüshasında eksik olan veya sonradan kaybolan 7 şair bu nüshada vardır. Ü1, YB, Ü2 ve W de bulunan Mevlânâ Vefâyî ve 'Alî Çelebi Ü nüshasında yoktur.

Fazla şairler:

1. Mevlânâ Sa'dî Çelebi	Tablo Ü, 18b
2. Dividdâr Mehemmed Çelebi	Tablo Ü, 42a
3. Amânî	Tablo Ü, 45a
4. Merdümi	Tablo Ü, 52a ve App. XV.
5. Hilmi	Tablo Ü, 53a
6. Mevlânâ Garâmî	Tablo Ü, 53a
7. Mevlânâ Vahdetî	Tablo Ü, 53a-b ve App XX.
8. Servî	Tablo Ü, 55a
9. Dervîş	Tablo Ü, 55a

Ayrıca Figânî, Kadri ve Yahyâ ile ilgili ek bilgiler vardır (bk. varyantlar 112b:12; 31b:4; 119b:12-13).

Şair sırası bakımından W1 ile aynıdır (bk. tablo Ü, 36b ve 46a-b).

Üçüncü tabaka şairlerinden Mehemmed Çelebi, Ahmed Çelebi olarak kayıtlıdır (bk. Tablo Ü, 13b ve Stemma).

VIII. Londra, British Library OR 7312 (BL)

" E.J.W.Gibb, A History of Ottoman Poetry, Yayın: Edward G.Browne, c.11 (London, Luzac and Company, 1965) s.XVIII."

175 x 110 (130 x 60) mm., 93a, 19 st., talik, yazı sarı yıldızlı cetvel içinde, sırtı meşin ebru mukavva kaplı cilt. Tabaka başlıkları ve tetimmeler ortaya kırmızı ile yazılmıştır, kağıt aharlı.

Nüshanın başında bu yazmanın E.J.W.Gibb tarafından müzeye bağışlandığını gösteren Latince bir kayıt vardır. Bu yazının üstünd Mr.Gibb tarafından yazıldığını tahmin ettiğimiz bir takım şair isimleri ve sahifelerini gösterir müsvedde şeklinde bir liste vardır. nüshanın la yüzünde bir beyitlik Farsça, lb yüzünde de 5 beyitlik Türkçe bir gazel yazılıdır. 2a da üstte Hest Bihist onun hemen altında Tezkire-i şu'arā onun altında da Derviş Sehī yazısı görülmektedir. Sahifenin biraz aşağısında kitabın Müftüzāde Mustafā'ya aidiyetini gösterir bir temellük kaydı ile okunmaz hale gelen bir mühür göze çarpmaktadır. 2b-3a yüzünde şairlerin isimlerini tabakalara göre gösteren bir fihrist vardır. Bu fihristteki isimlerin çoğu mahlaslara göredir. 4a yüzünde bir mühür vardır, 4b yüzü ise boştur. 5a yüzünde tekrar silik bir kitāb-ı tezkire-i şu'arā yazılı. Eserin başlangıcından itibaren yaprak numaraları tekrar konulmuştur ve 3b den başlamaktadır.

Başı(3b) B'ismi'l-lahi'r-rahmani'r-rahīm

Fātiha-i feth-i kitāb-i 'azīm

Sonu(93a) Kapusu kılı ola cihān pādişāları

Dünyā melikleri işiginde gülām ola

Nüsha şimdiye kadar görmüş olduğumuz nüshalardan farklı olarak 3 fazla şair ihtiva etmektedir. Ayrıca Figānī için oldukça değişik bilgi vardır:

1. Amānī Tablo BL, 75a

2. Garāmī Tablo BL, 88a

3. Servi Tablo BL, 91a

4. Figānī Tablo BL, 84a

Şair sırasında ise iki yerde değişiklik göze çarpar:

1. Kātib Hasan ile Vahdetī yer değiştirmiştir (bk. Tablo BL, 77a).

2. Garībī ile Kātib Dāvud yer değiştirmiştir (bk. Tablo BL, 78a-77b).

Buna gore sıra şoyledir:

Vahdī-Kātib Hasan-Kātib Dāvud-Garībī. Mevlānā Luřfī bu nüşhada unutulmuştur. Bunun dışında başlıklarda bazı isim yanlışların rastlamaktayız: şeyhoğlu, řeyhī olarak (bk. Tablo BL, 40a)

Kadiri, Karī olarak (bk. Tablo BL, 63a)

řifāti, řafāyī olarak (bk. Tablo BL, 80b)

Rūhī, řūhī olarak (bk. Tablo BL, 84b) yazılmıřtır.

Muhtevası:

Önsöz		3b-10b
1 Tab.	1 şair	10b-12a
2 Tab.	6 şair	12a-18a
3 Tab.	25 şair	18a-30a
4 Tab.	16 şair	30a-37a
5 Tab.	33 şair	37a-51b
6 Tab.	56 şair	51b-71b
7 Tab.	38 şair	71b-82a
8 Tab.	45 şair	82a-91b
Hatime		91b-93a

220 řairi ihtiva eden bu nüshanın ilk řairi Kānūnī Süleymān son řairi Servī'dir.

IX. Berlin Devlet Kütüphanesi, MS. or. oct. 3449 (M)

" Barbara H. Flemming, Türkische Handschriften Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland (Wiesbaden 1968) c. 13, fasikül 1, s. 212, no. 259 "

200 x 120 (130 x 65), 3b-84a, 15 st (1b, 16 st), talik 3b-4a ve 83a-84a arasında yazı değişik. Başlıklar kırmızı, kağıtta su lekele ri görülmektedir. Bu yazmada iki eser bulunmaktadır. İlk eser Hest Bihist, ikinci eser (84b-229b) 'Ahdī'nin (Ö. 1002/1593) tezkiresidir

Başı (3b) B'ismi'l-lahi'r-rahmān'r-rahīm

Fātiha-i feth-i kitāb-ı 'azīm

2 Sonu (84a) Kāpusı kullı ola cihān pādiřāları

Dūnyā melikleri eřigünde gulām ola

Yazısı güzel ve okunaklı olan bu nüshada maalesef başlıklarda yanlışlık ve kimi hallerde değişiklik vardır. Şöyle ki:

1. Luṭfī Paşa başlığı altında Zeynel Paşa'ya ait bilgi (bk. Tablo M, 20b).
2. Sinān Paşa adı altında Luṭfī Paşa'ya ait bilgi (bk. tablo M, 20b).
3. Kadri yerine yanlışlıkla Kādirī (bk. Tablo M, 24a).
4. Mehemmed Çelebi (veya Ahmed Çelebi) yerine lakabı olan Candarcı oğlu (bk. Tablo, M, 24a).
5. Muṣṭafā Bey başlığı altında Rüstem Bey'e ait bilgi (bk. Tablo M, 26a).
6. Şāhin Bey başlığı altında Ahmed Bey'e ait bilgi (bk. Tablo M, 27a).
7. Derviş Bey başlığı altında İdrīs Bey'e ait bilgi (bk. Tablo M, 27b).
8. Mevlānā Hasan Çelebi yerine lakabı olan Aşçı-zāde (bk. Tablo M, 32a).
9. Mevlānā Kutbī yerine Kutbe'd-dīn (bk. Tablo M, 31a).
10. Mevlānā Fahrī Çelebi yerine Mevlānā Fahre'd-dīn (bk. Tablo M, 33b).
11. Hamdī Çelebi'nin isminin yazılması unutulmuştur. Hakkındaki bilgi mevcuttur (bk. Tablo M, 34b).
12. Mevlānā Şeyhī adı altında Şeyhoğlu'na ait bilgi (bk. Tablo M, 38b).
13. Mevlānā Kemāl yerine Şaruca Kemāl yazılıdır (bk. Tablo M, 51b).
14. Ferruḫī'nin isminin yazılması unutulmuştur. Hakkındaki bilgi mevcuttur (bk. Tablo M, 69b).
15. Tāli'ī başlığı altında Şun'ī'ye ait bilgi (bk. Tablo M, 69 b).
16. Vaḥdī yerine Vaḥidī yazılmıştır (bk. Tablo M, 71a).
17. Serirī yerine Servī yazılmıştır (bk. Tablo M, 73a).
18. Şūhī başlığı altında Rūhī (bk. Tablo M, 77b).
19. Nūşī yerine yanlışlıkla Tuşī (bk. Tablo M, 79b).
20. Ferdī başlığı altında Yahyā'ya ait bilgi bulunmaktadır (bk. Tablo M, 81b).

Bu nüshada 11 eksik şair vardır:

1. Mevlânâ Sühâyî	Tablo M, 65a
2. Mevlânâ Hevesî	Tablo M, 65a
3. Zârî	Tablo M, 73b
4. Bezmî	Tablo M, 73b
5. Zencîrî	Tablo M, 73b
6. Suvârî	Tablo M, 73b
7. Sıfâtî	Tablo M, 73b
8. Mevlânâ Niyâzî	Tablo M, 77b
9. Rahîkî	Tablo M, 81b
10. Seherî	Tablo M, 81b
11. Cemîlî	Tablo M, 81b
12. Kurbî	Tablo M, 81b

Şimdiye kadar tavsiflerini verdiğimiz nüshalara nazaran BL nüshasının ihtiva ettiği 3 fazla şairi bu nüshada da görürüz:

1. Amânî	Tablo M, 69b
2. Garâmî	Tablo M, 80a
3. Servî	Tablo M, 82a

Şair sırası bakımından da BL nüshasını izlemektedir. Buna göre şair sırası:

Vahdî	Tablo M, 71a
Kâtib Hasan	Tablo M, 71b
Kâtib Dâvud	Tablo M, 71b
Garîbî	Tablo M, 72a

Muhtevası :

Önsöz	3b-9a
1 tab. 1 şair	9a-10b
2 tab. 6 şair	10b-16a
3 tab. 26 şair	16a-28b
4 tab. 16 şair	28b-35b
5 tab. 33 şair	35b-49b
6 tab. 54 şair	49b-67a
7 tab. 33 şair	67a-75a
8 tab. 41 şair	75a-82b
Hatime	82b-84a

210 şair ihtiva eden bu nüshanın ilk şairi Kânunî Sultân Süleymâ ve son şairi Servî'dir.

X.Doğu Berlin,Halle(Saale),Üniversite Ktp.No.Q48 (H)

" J.Schmidt and Aug.Müller, "Die Manuscripte der Waisenhaus-Bibliothek" in Programm der Lateinischen Hauptschule 1876/77,Halle,1877,s.34;Franz Babinger,Die Geschichtsschriften über des Osmanen und Ihre Werke(Leipzig 1927)s.67-68 "

250 x 160(210 x 101) mm.,147 yk.(yapraklar numarasız)13 satırlık harekeli güzel nesih.Baştan,ortadan ve sondan eksik.Cilt kahverengimsi deri ve mikleplidir.Kapaklarda ve miklepte şense vardır.Sırtı tamir görmüş olup daha açık kahverengidir.Kağıt aharlıdır.Altın yazılarla diğerleri mavi mürekkeple yazılmıştır.Metinden evvelki yaprakta İskender bin Hakīm adına bir temellük kaydı vardır.

Başı: Benefşe-zār-ı 'ademden gülistān-ı çihre-i hūbāna
lāle vü gül ve şāh-sār-ı serv-kaḍd-i hīrāmāna...

Sonu: İzniklūdūr.Ṭālib-i 'ilmdūr.Şi'fe meyl itmīş.Ra'fāna güzel eş'ārı ve müntehā bī-bedel güftārı var.Ve bu ebcediyyāt anuūdur:şi'r:...

203 şairi ihtiva eden bu nüshada A,P,A.E.,B,L nüshalarına nazaran 16 eksik ve 1 ilâve şair bulunmaktadır.Bu fazla şairin kimliği ve sıra değişikliğinden(bk.Amānī Tablo H,153) bu nüshanın BL ve M nüshaları ile aynı aileden olduğuna karar vermek mümkündür.

Eksik şairler 7.tabakada 11 tane 8.tabakada 5 tanedir:(Bu eksiklikler sıra takip ettiği için bu şairlerin önce mevcut olduğunu düşünebiliriz.Sonradan aradan yaprak kaybolmuş olması ihtimal dahilindedir.)

1.Mevlānā Başīrī	Tablo H,169
2.Mevlānā Cevānī	Tablo H,173
3.Mevlānā Cihānī	Tablo H,174
4.Mevlānā Nigāhī	Tablo H,175
5.Şebābī	Tablo H,176
6.Meylī	Tablo H,177
7.Zārī	Tablo H,178
8.Bezmī	Tablo H,179
9.Zencīrī	Tablo H,180
10.Zeyneb Hātūn	Tablo H,184
11.Mihri Hātūn	Tablo H,185

12.Rahîkî	Tablo H,233
13.Cemîlî	Tablo H,235
14.Kurbî	Tablo H,236
15.Latîfî	Tablo H,237
16.Sun'î	Tablo H,238

(Bu nüsha numaralanmamış olduğundan şairlerin ^{Tablosundaki} sıra numaraları verilmiştir)

Bundan başka, Bihîştî'nin hayatı anlatılırken (bk. Tablo H, 11) yaprağın b yüzünden (son kelime mülâzemet'tir) öteki yaprağın a yüzüne geçerken bir atlama olmuştur. a yüzünden itibaren birden Tûrâbî'nin hayatına geçilmektedir. Şairlerin sıralanmasında da bir yanlışlık göze çarpar. Bihîştî'ye ait bir yaprakla hemen Bihîştî'den sonra gelen Tûrâbî, Hevesî'den sonraya konmuştur (bk. Tablo H, 139). Bu yanlışlık muhtemelen ciltlenme sırasında yapılmıştır. Şairlerin isminde ise iki yanlışlık göze çarpar; Mevlânâ 'Aṭâ, Mevlânâ 'Aṭṭâr olarak yazılmıştır (bk. Tablo H, 158). Yine Serîrî, Servî olarak kaydedilmiştir (bk. Tablo H, 172). 3. Tabaka şairlerinden Mehemmed Çelebi is Ahmed olarak kayıtlıdır (bk. Tablo H, 25).

Muhtevası (bu nüshaya yaprak numaraları konulmamıştır)

Önsöz

1 tab.	1 şair
2 tab.	6 şair
3 tab.	26 şair
4 tab.	16 şair
5 tab.	33 şair
6 tab.	56 şair
7 tab.	27 şair
8 tab.	38 şair

İlk şair Kānunî Sultān Süleymān son şair Derūnî'dir.

XI.İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi,T.Y.3732 (Ü1)

198 x 125(132 x 67) mm.,121 yk.,13 st.Harekesiz,kötü talim kılması.Başlıklar kırmızı ve 1b-2b kırmızı cetvellidir.Cildi bir kaç kere tamir görmüş olup sırtı deri,yüzü açık mavi bezle kaplıdır.İç kapak ebru.İstinsah tarihi ve müstensihi kayıtlı değildir.Kağıncıdır.Filigran yoktur.Başta onbir sahife alt kenardan tamir görmüştür.2a-2b yaprağının alt kısmından 4 satırını kapsayan kısmı kaptır.Halis Efendi yazmalarındandır(eski no.1655).Başta ve sonda bir kitapçı mühründen 1859 senesi okunmaktadır.

Nüshanın sonunda L nüshasının başında görmüş olduğumuz tahtasını görmekteyiz.Ne var ki son iki beyti eksiktir.L nüshasında Hüsâm Bey diye geçen isim burada Hüseyin Çelebi olarak geçer ve Hazine-i 'Amire katiplerinden olarak gösterilir(121b,tarih için bk. II.Bap,kısım B:6-v).İlâhî

Başı(1b) B'ismi'l-lahi'r-rahmani'r-rahim
Fātiha-ı feth-i kitâb-ı 'azim
Sonu(121b) Kapusu kulu ola cihân pâdişâları
Dünyâ melikleri işiginde gulâm ola

Bu nüshadaki şair sayısı A,P,A.E.,B ye göre 11 şair,BL,M, ye göre 8 şair,W1,Ü1 e göre 3 şair fazlalık göstermektedir.Fakat W1,Ü1 de mevcut iki şair(Merdümi ve Vahdeti) bu nüshada yoktur.W göre 4 şair fazladır.Buna mukabil W de mevcut 4 şair bu nüshada yoktur(Şemsî,'Ahdî,Mîrek,Mevlânâ Şifâ'î).

Fazla şairler :

1.Mevlânâ Vefâyî	App.I ve Tablo Ü1,21b
2.Mevlânâ 'Alî Çelebi el-Fenârî	App.II ve Tablo Ü1,27a
3.Mevlânâ Müftî Sa'dî Çelebi	App.III ve Tablo Ü1,43b
4.Diyâddâr Mehemmed Çelebi	App.IV ve Tablo Ü1,92a
5.Amânî	App.IX ve Tablo Ü1,98a
6.'Abdî	App.XVI ve Tablo Ü1,112b
7.Hilmî	App.XVIII ve Tablo Ü1,114b
8.Garâmî	App.XIX ve Tablo Ü1,115b
9.Seherî	App.XXII ve Tablo Ü1,118a
10.Servî	App.XXIII ve Tablo Ü1,119a

11. Dervîş

App. XXIV ve Tablo Ü1, 119b

Şairlerin sırası bakımından şu değişiklikleri arzeder:

1. Mevlânâ 'Abdü'l-Vâsi' ile Mevlânâ Muhyi'd-dîn yer değiştirmiştir (bk. Tablo Ü1, 31b).

2. Mevlânâ 'Alî ile Fenâyî yer değiştirmiştir (bk. Tablo Ü1, 66a).

3. Mevlânâ Şubhî ile Mevlânâ Riyâzî (bk. Tablo Ü1, 81a).

4. Kâtib Hasan ile Vaḥdî (bk. Tablo Ü1, 101a).

5. Mevlânâ Garîbî ile Kâtib Dâvud yer değiştirmişlerdir (bk. Tablo Ü1, 102b-101b).

6. Zemînî'nin Sebzî'den sonra gelmesi icab ederken Ferdî'den sonra gelmektedir (bk. Tablo Ü1, 104b).

7. Divîddâr Meḥemmed Çelebi Nihânî'den sonra gelir (W1 ve Ü de böyledir) oysa Tâlibî'den sonra gelmesi gerekir (bk. Tablo Ü1, 92a).

8. Amânî Sucûdî'den sonra gelir. Ü ve W1 de ise Ferrûhî'den sonradır (bk. Tablo Ü1, 98a).

9. Hilmî ise Sebzî'den sonradır. Ü ve W1 de Mu'îdî'den sonra gelir (bk. Tablo Ü1, 114b).

Muhtevası

Önsöz		1b-8b
1 tab.	1 şair	8b-10b
2 tab.	6 şair	10b-18a
3 tab.	28 şair	18a-39a
4 tab.	17 şair	39a-50a
5 tab.	33 şair	50b-69b
6 tab.	57 şair	69b-94b
7 tab.	38 şair	94b-107b
8 tab.	49 şair	107b-120a
Hatime		120a-121b

229 şairi ihtiva eden bu nüshanın ilk şairi Sultan Süleymân son şairi Dervîş'tir.

XII. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Böl.
No. 589* (YB)

198 x 140(145 x 90) mm., 103 yk., 15 st., harekesiz nesih. Kağıt bazı yapraklarda aharlı ve filigranlıdır. Üç çeşit filigranı vardır. Birisi boynuzları arasında bir çiçekle öküz başı⁽⁵⁷⁾, ikincisi yine boynuzları arasında bir haça sarıllı yılanla bir öküz başı⁽⁵⁸⁾, üçüncüsü ise bir daire içinde çapadır. Bu filigranlara dayanarak bu nüshanın en geç 16. yüzyılın ikinci yarısında istinsah edildiğini iddia edebiliriz. Cildi yeni. Nüshanın la yüzünde üstte Hazā Kitābū Tezkiretū's-sufarā Sehī Bey-zāde yazılı. Bu yazının hemen yanındaki kayıttan kitabın sahibinin Belgrad Naibi Sarı Mehmed olduğunu öğrenmekteyiz. Nüshanın 1b yüzü ile son iki yaprağının yazısı değişik tir.

Baş (1b) B'ismi'l-lahî'r-raḥmanî'r-raḥîm

Fātiḥa-i feth-i kitāb-ı 'azîm

Sonu(103b) Kâpusı kullı ola cihân pâdişâları

Dünyâ melikleri işiginde gulâm ola

Bu nüsha 'Abdî ve Seherî hariç Ü1 nüshasını izlemektedir. Bu yüzden fazla şairlerin isimleri burada tekrarlanmamıştır. Şairlerin sıralarındaki değişiklikler açısından da bu nüsha Ü1 i izler. Fazla bilgi için Ü1 fazla şairler tablosuna bakılmalıdır.

Nüshada rastlanan isim yanlışları şunlardır:

Mevlânâ Müftî Sa'dî Çelebi yerine Mevlânâ Seydî(bk. Tablo YB, 41a).

Mevlânâ Hümâmî yerine Mevlânâ Mâhî(bk. Tablo YB, 51a).

Ḥayâtî yerine Sıfâtî(bk. Tablo YB, 58b).

Mevlânâ Şadrî yerine Ḥaydarî(bk. Tablo YB, 70a)

Mevlânâ Habîbî yerine Ceylî(bk. Tablo YB, 76b)

Hilmî yerine Ḥalîmî(bk. Tablo YB, 97b)

Bundan başka 6. tabakadan aşağıda isimleri sırasıyla verilmiş 8 şairin ^{isim}yeri boş bırakılmıştır: Mevlânâ Türâbî(YB, 74a), Sehâylî(YB, 74a), La'lı(YB, 74b), Ḥaydar(YB, 74b), Kandı-i Sirozî(YB, 74b), Cenânî(YB, 75a), 'Ahdî(YB, 75a), Mevlânâ Şehîdî(YB, 75a).

* Bu nüsha daha önce Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye 1503 numarada kayıtlı idi. Bazı araştırmalarda görüldüğü üzere Yazma Bağışlar 58 ve Hamidiye 1503 iki ayrı nüsha değildir.

Muhtevası :

Önsöz		1b-8a
1 tab.	1 şair	8a-10b
2 tab.	6 şair	10b-17b
3 tab.	28 şair	17b-37a
4 tab.	17 şair	37a-46b
5 tab.	33 şair	46b-60b
6 tab.	57 şair	60b-81b
7 tab.	38 şair	81b-91b
8 tab.	47 şair	91b-102a
Hatime		102a-103b

227 şair ihtiva eden bu nüshanın ilk şairi Sultān Süleymān son şairi Dervīş'tir.

XIII. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y.No.733 (Ü2)

200 x 118(142 x 55) mm., 92 yk., 17 st. (1b, 11 st.) harekesiz nesih, kağıt aharlı ve biri daire içinde penç-berg bir çiçek üzerine oturtulmuş çapa⁽⁵⁹⁾, diğeri taca veya ele benzeyen iki filigran vardır. Birinci filigrana dayanarak bu nüshanın 988/1580-1030/1620 yılları arasında istinsah edildiği ileri sürülebilir. Başlıklar kırmızı, cilt yeni vişne çürüğü renginde bez kaplıdır.

Nüshanın la yüzünde Tezkiretü's-su'arā' li-Sehī Bey al-mütevellī kaydı vardır. Hemen onun altında 'Osman bin Mehemmed adına bir temellük kaydı vardır. Aynı yaprağın sol tarafında Farsça bir beyitle Necatī'den bir beyit, okunaksız bir mühür ve altta bir bey bulunmektedir.

Başı(1b) B'ismi'l-lehi'r-raḥmani'r-raḥīm
Fātiha-i feth-i kitāb-ı 'azīm
Sonu(92b) Kapusu ḳulı ola cihān pādīşāhları
Dünyā melikleri ḳapusunda ola ḡulām

Şairler listesini ihtiva eden tablodan da kolayca görüldüğü gibi bu nüsha ciltlenirken yanlış ciltlenmiş ve tabakalar birbirine karıştığı gibi bu arada kimi biyografiler kaybolmuştur. Nüshanın ilk şairi(81a) 4.tabaka şairlerinden Mevlānā Ḥasan Çelebi olup 2a'dan itibaren başlamaktadır. Oysa 2.tabaka şairlerinden Su

Selīm 81a da ve 3.tabaka şairlerinden Ahmed Paşa hariç diğerleri 37a dan itibaren başlamaktadır.Buna göre eksik yapraklar:1b-2a(arasında 7 şair),80b-81a(arasında 3 şair),82b den sonra,54b den sonra 60b den sonra görülmektedir.Eksik şairleri şöyle sıralayabiliriz:

1.Sultān Süleymān Şāh	1.tab.bk.Tablo Ü2,1
2.Sultān Murād Hān	2.tab.bk.Tablo Ü2,2
3.Sultān Mehmed Han	2.tab.bk.Tablo Ü2,3
4.Sultān Bāyezīd	2.tab.bk.Tablo Ü2,4
5.Sultān Cem	2.tab.Bir kısmı 81a da mevcut

(Ü2 81a Cem'in şu şiiri ile başlar:

Gör ne hunidür gözün kim kan ider kan üstine(bk.Tablo Ü2

6.Sultān Korkud	2.tab.bk.Tablo Ü2,7
7.Ahmed Paşa	3.tab.bk.Tablo Ü2,8
8.Mevlānā Ahmedī	5.tab.bk.Tablo Ü2,54
9.Mevlānā Şeyhoğlı	5.tab.(Bir kısmı 18a da vardır)

Ü2 18a şöyle başlar:

rā'iyve adlu kasīdesindendür zikr olunur(bk.Tablo Ü2,55

10.Mevlānā Mesīhī	7.tab.bk.Tablo Ü2,150
11.Mevlānā Refikī	7.tab.(yarısı 8a dana itibaren)

şöyle başlar:

igen pesendide düşmedi.Latife-güne işbu beyti Revāniye didi (bk.Tablo Ü2,151)

12.Sucūdī	7.tab.bk.Tablo Ü2,152
13.Helākī	8.tab.bk.Tablo Ü2,229
14.Şun'ī	8.tab.bk.Tablo Ü2,238

7.tabakadan pek çok şairi ve 8.tabakadan kimi şairler Keş fī'den başlamak üzere 8a dan itibaren Ü2,17b Kāmī'ye kadar devam eder.Kāmī'den sonra gelen Fikrī ise Ü2,83a dadır.5.tabaka şairlerinden Şeyhi Ü2,7b de başlar Ü2,59a ya atlar ve Ü2,60b nin sonuna kadar devam eder.

Bu nüsha genellikle Ü1 nüshasını izler.Yalnız bu nüshada iki şair eksiktir('Abdī ve Seherī).YB nüshası ile aynı şairleri ihtiva etmektedir.Bu nedenle gerek fazla şairlerin adı gerekse sı değişiklikleri verilmemiştir.Bunun için şairler listesini ihtiva eden tabloya başvurulabilir.

Nüshada mevcut isim hataları şunlardır:

'Abdu'r-rahmān Çelebi, 'Abdü'l-Kerīm (bk.Tablo, Ü2, 44a)

Mevlānā Emrī, Emrī (bk.Tablo, Ü2, 4b)

Şıdkī, Şöfī (bk.Tablo, Ü2, 76a).

Süvārī, Sevdāyī (bk.Tablo, Ü2, 14b) olarak yazılmış, İdris Bey in de r'si unutulmuştur (bk.Tablo, Ü2, 52b).

Muhtevası

Önsöz		yalnız lb sonrası eksik
1.tab.		eksik
2.tab.	1 şair	81a (Sultan Selim)
3.tab.	25 şair	37a-52b
4.tab.	17 şair	53a-57b, 2a-6a
5.tab.	29 şair	7b, 57b, 60b, 18B, 32a
6.tab.	56 şair	33b-78b
7.tab.	34 şair	78b-80b, 8a. Sucūdi'nin bir kısmı-16a
8.tab.	45 şair	17a-17b; 83a-91a
Hatime		91a-92b

207 şair ihtiva eden bu nüshanın ilk şairi Hasan Çelebi son şairi Dervīştir.

XIV. Viyana Devlet Kütüphanesi, Cod. H. O. 132, No. 1215 (W).

"(G. Flügel, Die Arabischen, persischen und türkischen Handschriften der kaiserlich königlichen Hofbibliothek zu Wien, c. II (Viyana, 1865) s. 377."

204 x 129 (120 x 60) mm., 132 yk., 13 st., nestalik, sırtı meşin kırmızı, yüzü ebru kağıtla kaplı XVIII. yüzyıl cildi. Kağıt boyu maaına ince hatlar arz etmekte. İstinsah tarihi ve müstensihi yok. Bununla birlikte bu nüshada iki tarih beyti vardır:

Tārīḫ-i binā-i Harem-i Şerīf

Zihī devlet zihī sultān-ı a'zam

Yapup minber kodı 'ālemlere bir nām

Huşūşā mescid-i Beytū'l-Harem

Ki oldur kible-i her hāşş u 'āmm

Yazıldı minber-i 'arş üzre tārīḫ

Okındı hutbe-i vālī-i islām (966/1558-59)

Tārīḫ-i fevt-i ūeyḫü'l-Ḥarem

Taḥsīn āferīn ḳodı bir tārīḫ-i cāvidān

Bu adile Medīnede merḫūm müstedām (1005/1596-97)

İşte bu tarih beyitlerine dayanarak bu nüshanın 1005/1596-97 ci-
varında yazıldığı fikrini ileri sürebiliriz.

Nüshanın iç kapağındaki mühürden Hammer'in kitaplarından
olduğu anlaşılmaktadır. Mühürün ortasında es-seyyāḫ eş-ūşāir Yūsuf
Hammer ibaresi yazılıdır⁽⁶⁰⁾. Ayrıca şairlerin başına konan numara-
lardan Hammer'in veya bir başkasının bu nüsha üzerinde çalıştığını
anlıyoruz.

Başı(1b) B'ismi'l-lahi'r-raḫmāni'r-raḫīm

Fātiḫa-i fetḫ-i kitāb-ı 'azīm

Sonu(132b) Ḳapusu ḳulı ola cihān pādişehleri

Dünyā melikleri ḳapusında ḡulām ola

Bu nüsha A,P,A.E.,B ve L ye göre 11,BL,M,H ye göre 8 ve
Wı,Ü e göre 4 şair fazlalık göstermektedir. Bu 4 fazla şairin dördü
de kenarda verilmiştir ve şimdiye kadar verilen nüshalarda mevcut
değildir. BL,M,H de olan Dividdār Mehemmed ve Derviş bu nüshada yok-
tur.

Fazla şairler

1. Mevlānā Vefāyī

Tablo W,24a kenarda

2. Mevlānā 'Alī Çelebi el-

Fenārī

Tablo W,26b kenarda

3. Mevlānā Sa'fī Çelebi

Tablo W,43a kenarda

4. Şemsī

Tablo W,95a ve App.IV

5. 'Ahdī

Tablo W,98a ve App.V kenarda

6. Mīrek

Tablo W,98a ve App.VI kenarda

7. Mevlānā Şifā'ī

Tablo W,98a ve App.VII kenar

8. Amāni

Tablo W,106a kenarda

9. Hilmī

Tablo W,124b kenarda

10. Mevlānā Ğarāmī

Tablo W,125a

11. Servī

Tablo W,129b

Eksik şairler

1.Kātib Ḥasan	Tablo W,165
2.Kātib Dāvud	Tablo W,168
3.Yetīm	Tablo W,203
4.Selīkī	Tablo W,205
5.Maḥvī	Tablo W,208
6.'Ulūmī	Tablo W,209
7.Meşrebī	Tablo W,210
8.Ferdī	Tablo W,212

Müstensihin Fārisī'den Emrī'ye atladığı anlaşılıyor.Bu arada Nigā-hī'yi sonradan kenara yazmıştır(bk.Tablo W,124a).

3.tabaka şairlerinden Mehemmed Çelebi,Ahmed Çelebi olarak geçmektedir(bk.Tablo W,31a).

Riyāzī ve Sevdāyī(bk.Tablo W,86b-87a) sonradan kenarda tekrardan edilmiştir(bk.Tablo W,87b-88a).

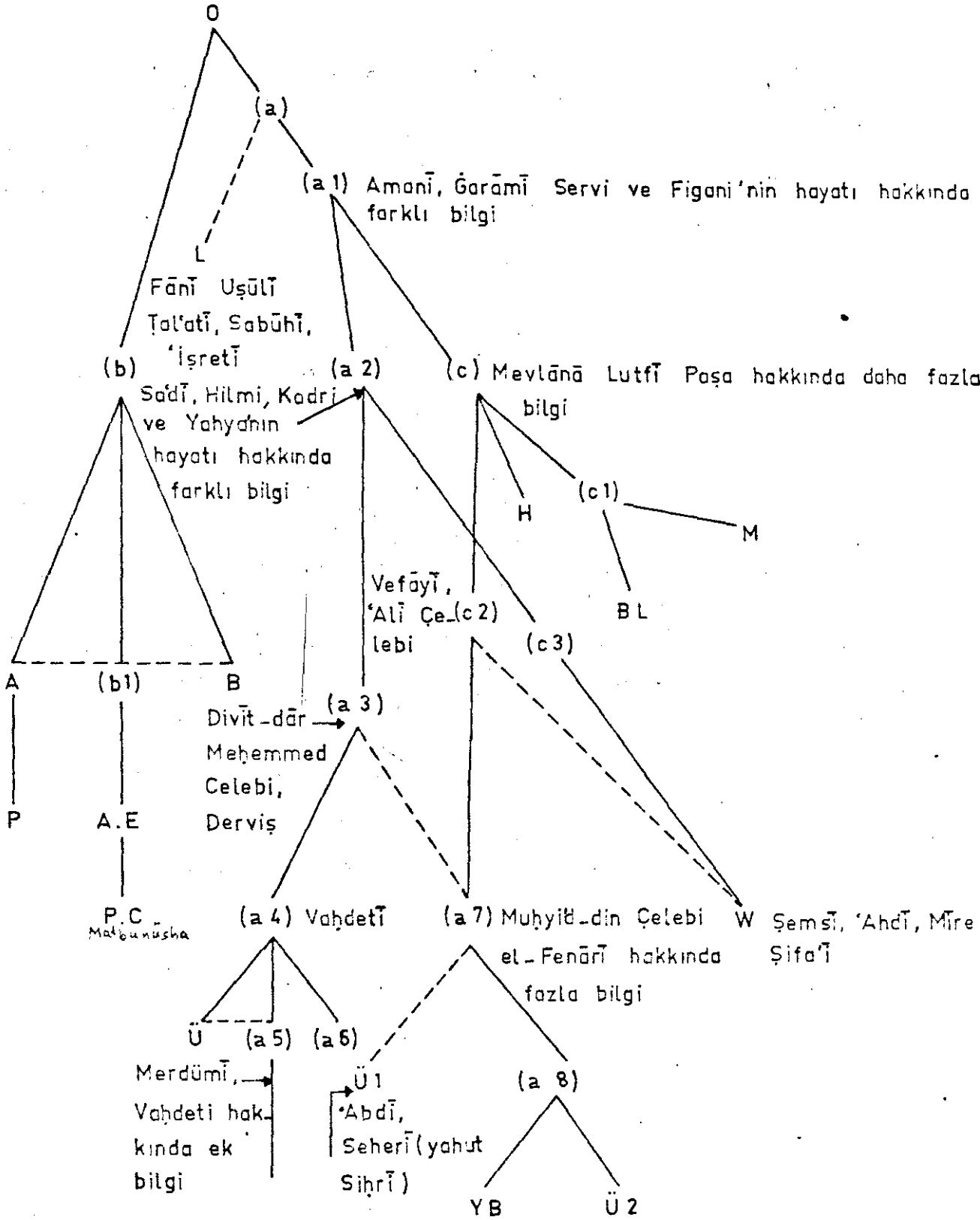
Şair sırasında değişiklik olup olmadığını anlamak Kātib Ḥasan ve Kātib Davud eksik olduğu için güçtür.Bunun dışında sıra A,B,A.E.,B,L,BL,M ve H yi takip etmektedir.

Muhtevası

Önsöz		1b-8b
1 tab.	1 şair	8b-11a
2 tab.	6 şair	11b-20a
3 tab.	28 şair	20b-37b
4 tab.	16 şair	38a-49b
5 tab.	33 şair	49b-72a
6 tab.	60 şair	72a-102a
7 tab.	38 şair	102a-116a
8 tab.	40 şair	116a-130b
Hatime		130b-132b

222 şairi ihtiva eden bu nüshanın ilk şairi Sultān Süleymān son şairi Servī'dir.

7. Stemma

Yukarıdaki şemaya göre elimizdeki mevcut nüshaları 6 grupta toplamak kabildir.

- 1.A,P,A.E., (Matbu nüsha), B
- 2.L
- 3.W₁,Ü
- 4.H,M,BL
- 5.Ü₁,YB,Ü₂
- 6.W

1.Birinci gruptaki P nüshası A nüshasından kopye edilmiştir.Zira bu grupta yalnız A ve P nin birleştiği hatalarda A.E. ve B nin ayrıldığını görmekteyiz.Zira bu hatalar sadece A tarafından yapılmıştır ve aynen(bir ikisi hariç) P tarafından kopye edilmiştir.Ayrıca A,P,A.E. ve B nin birleştiği hataları diğer nüshalarda görürüz.Aşağıdaki örnekler P nüshasının A nüshasından alındığını desteklemektedir:

A	P	A.E. ve B
ism-i keremleri(5b:5)	"(5a:2)	ism-i kirāmları
Lutfî (52b:13)	"(43a:7)	Lafzı
Unvānî (13a:8)	"(11a:2)	'Avnî
kāremkār (70a:13)	"(57a:10)	kām-kār
Vaz'inūñ (73a:12)	"(60a:6)	Vaṣfî'nūñ
Lutfdur (80a:13)	"(65:10)	Laṭīfedür
Keşifî (100b:13)	"(82b:15)	Keşî(A.E. hariç)
Tāze (119a:11)	"(98b:11)	Nāze
Tezkire (120b:2)	"(98b:8)	Tezkire

A.E. ile matbu nüsha arasındaki ilişki için bk.Bölüm II, kısım B:4.Ayrıca Bölüm II,kısım B:6-IV de izah edildiği üzere B nüshasının iki nüsha üzerinden kopye edildiği müstensihnin bazı notlarından anlaşılmaktadır.Fakat bunun bunun hangi nüsha olduğunu söylemediği için bu nüshanın 1.gruptan bir olabileceği tahminde öteye gidemeyiz.Eğer diğer gruplardan birinden alınmış olsa idi 1 grupta bulunmayan kimi şairleri de ihtiva edecekti.

Sonuç olarak bu nüshanın temsilcisi olarak A nüshası alınmıştır.A nüshası ayrıca bu neşrin metni olarak ta seçilmiştir(önce için bk.Bölüm II,kısım B:6-1).Bu nüshanın eksiklikleri ve yanlışlıkları

varyantlar bölümünde gösterilmiştir. Okuyucunun bu kısma ve Appandices kısmına başvurması gereğini hatırlatırız.

2. Bu grupta yalnız L nüshasını görmekteyiz. Bu nüsha genellikle 1. grubun sırasını izlediği halde kimi hallerde değişik örnekleri (bk. varyantlar 82a:10-13; 90a:8) ve ayrıca 8. tabakada 5 fazla şairi ihtiva etmektedir (bk. App. X, XII, XIII, XIV ve XVII). Bu örnekler ve fazla 5 şairi mevcut hiç bir nüshada bulamadığımızı göre iki ihtimal düşünebiliriz. Birinci ihtimal bu nüshanın, 950/1543 te yani tezkirenin yazılışından 5 sene sonra kopye edildiğini düşünsek müstensih kendisi tarafından eklendiği ihtimalidir. Diğer ise bu arada kayıp bir nüshanın varlığını düşünmektir. Her iki halde de L nüshası başlı başına bir nüsha olarak görünmektedir. Onun için bu yayının ikinci nüshasını teşkil etmektedir.

3. Bu grubu teşkil eden nüshalardan yalnız iki tanesi alimi dedir. Bu gruptan itibaren üç fazla şair (Amānī, Ğarāmī, Servī) vardır ki bundan sonraki grupların hepsinde görülmektedir. Bu bakımdan yine Hatıra iki ihtimal gelmektedir. Birinci ihtimal bu üç fazla şairin tezkire tamamlandıktan sonra Sehī tarafından eklenmiş olması veya müstensih tarafından eklenmiş olması ihtimalidir. Biz bu grupta birinci ihtimali destekleyen bir iki delille karşılaştığımız için bunun münakaşasını yapacağız. Şemaya dikkat edilecek olursa (a1) den itibaren 3 şair ve Fiğānī'nin değişik bir varyasyonu, (a2) den itibaren Sa'dī, Hilmī ve Yahyā ile Kadri'nin değişik varyasyonları (a3) den itibaren Divit-dār Mehemmed ve Derviş (a4) ten itibaren Vahdet adlı şairlerin eklendiği görülmektedir. (a5) te de Merdümī ve Vahdeti'ye ait ek bir bilgi vardır. Bu şemaya göre Hest Bihist'e en son eklenen Merdümī ile Vahdeti'ye ait ek bilgidir. Bu ek kısımda Vahdeti'nin Hest Bihist için tabakātu'l-ibrār terkibini tarih olarak söylediği ve bunun da çok güzel bir tarih olduğu söylenmektedir (bk. App. XX). Bu terkip ebced hesabı ile 947/1540-41'e tekabül etmektedir. Hatta buna dayanarak W1 nüshası ön sahifesine Hest Bihist'in yazılış tarihi için 947 tarihini koymuştur. Oysa Sehī'nin kendi söylediğine göre tezkire 945/1538-39 da sona ermiştir. Biz Sehī'nin elinde orijinal nüshaya sonradan (945/1538-39 dan sonra) özellikle 1. ve grup kopyeleri yapıldıktan sonra yavaş yavaş a1 ve a6 arasındaki

şairleri eklediğini ve böylelikle gözden geçirilmiş ikinci bir orijinal nüshanın ortaya çıktığını ileri sürmekle büyük bir yanlışlığa düşmediğimiz kanısındayız. Bu tarih beytine dayanarak a1 ve a6 arasındaki bütün eklemeleri Sehî'nin yaptığı ve bu eklemelerin de 947 de nihayete erdiğini kabul etmek istiyoruz. Diğer eklemeler de müstensihler tarafından yapılmış olmalıdır. Sehî gerçekten tezyer bir takım eklemeler yapmıştır ve bu eklemeler 947 de son bulmuştur. Fakat Sehi hatimeyi değiştirmemiştir, veya 945 te yazdığı orijinal nüshadan ayrı 947 tarihinde tekrar bir nüsha yazmıştır ve şimdi bu nüsha kayıptır, elimizde ondan parçalar taşıyan nüshalar kalmıştır. Bu meseleyi aydınlığa çıkaracak nüshaların bulunmasına dek şimdilik bu eklemelerin müstensihler tarafından yapıldığını kabul etmekle yetineceğiz.

Ü nüshasında (bk. App., XX) kenarda verilen tarih W1 de metnin içinde görülmektedir. Ya Ü nüshasının müstensihi bu kısmı önce unutup sonra yazdı yahut (a4) e dayandığı için böyle yaptı. Sonra W1 gördü ve ekledi. Burada tezkirenin Almanca tercümesinde bu tarih beytinin verilmediğini de kaydetmeliyiz. Halbuki yayıncılar Ü nüshasını görmüş ve buradaki fazla şairlerin isimlerini vermişlerdir (bk. Bölüm II, kısım B:5).

4. Bu grubu temsil eden H, M ve BL nüshaları 3. ve 5. gruplar arasında bir gruptur. Fazla şairler Amānī, Garāmī ve Servi (H yalnız Amānī) dir. Figānī aynen 3. grupta olduğu şekildedir. 5. grupla ilgili Lutfī Paşa'nın 1., 2. ve 3. gruplardan farklı olmasıdır. Lutfī Paşa'nın bu değişik şeklini aynen 5. ve 6. grubu temsil eden mevcut nüshalarda da görmekteyiz (bk. Varyant 26b:12; 27a:3). Bu gruptan temsil alınmamıştır çünkü gerek 3. grup gerekse 5. grup H, M ve BL nin özelliklerini kapsamaktadır.

5. Bu grubu temsil eden Ü1, YB ve Ü2 de (c2) - (a7) arasındaki kayıp bir nüshadan kopye edilmiştir. Ü1 de bütün fazla şairler dış da iki fazla şair (*Abdī ve Seherī) vardır. Bu grubu temsil eden bu üç nüshadan yalnız Ü1 diğer ikisinden biraz değişiklidir. Bu değişiklik müstensihinin yaptığı yanlışların dışında Ü1'in iki fazla şairi kapsamış olmasıdır. Bu ilâvelerin şimdilik Ü1'in müstensihi tarafından eklendiğini kabul etmek zorundayız. Bu grubun ayrıca müşterek

oldukları nokta Muhyi'd-din Çelebi el-Fenārī (bk. varyantlar, 31a:9) için değişik bilgiler ihtiva etmesidir. Bu (a7) den itibaren görülür ki bu da bu üç nüshanın gerçekten kayıp bir nüshaya dayandığını ispatlamaktadır. Ayrıca bu nüsha (c2) den geldiği halde (a3) ü de görmüş ve Sa'dī, Hilmī, Divit-dār Mehemmed Çelebi, Derviş'in hayatlarını ve Yahyā ile Kadri hakkında değişik bilgileri buradan almıştır. (c2), (c) den istinsah edildiği için (c2) ve (a7) Luṭfī Paşa hakkında aynı bilgileri ihtiva eder. (a7) müstensihinin bu nüshayı istinsahı sırasında (a3) ile (c2) yi aynı zamanda görerek istinsah ettiği şairlerin sırasında bir değişme olmamasından anlaşılmaktadır. Eğer (a3) ü sonradan görseydi 6. grubun yaptığı gibi bu kişileri kenara yazacaktı. 3. grupla 5. grubun kaynakları aynı olduğundan her ikisinin de ortak yerleri oldukça fazladır. Bu aynı zamanda 6. grup için de doğrudur. 6. grubun 3. grupla ortak noktası (a2) de açıkça görülmektedir. Bu grubun 1., 2., 3. grup nüshalarına karşılık ihtiva ettiği değişiklik şimdiye kadar saydıklarımız dışında Luṭfī Paşa için verdiği değişik bilgidir. Aynı bilgiyi 4. ve 6. gruplarda da görmekteyiz. Bu değişikliğin başladığı nüsha stemma'da (c) ile gösterilmiştir. Bu kısım olduğu gibi aşağıya veriyoruz:

1., 2., 3. gruplar (bk. varyantlar 26b:12, 27a:3)

4., 5., 6. gruplar

Yūsuf-şüret hayā ve edeb : Yūsuf-suret, şecā'at ve şehāret ile me
şūf luṭf u kerem ve mürüvvetile ma'rū
hayā ve edeb...

hüner-perver vezīrdür. Āsitān... hüner-perver vezīrdür. 'Atebe-i 'Oş
tān-ı sa'ādetde... ni ve südde-i hākānī zehūr ideli bu d
lü dīndār, müslümān, ehl-i veḡār vezīr
dahī olduğu ma'lūm degüldür. Āsitān-ı
ādetde...

Ayrıca 5. grup (Ü1, YB, Ü2) bir çok hallerde diğer gruplarda daha değişik ve fazla bilgi vermektedir (bk. varyantlar 28b:13; 29a:31a:9, Muhyi'd-din Çelebi için değişik bilgi 34b:4; 36a:6 v.s.). Bu temeller (a7) den itibaren konulmuştur. Aksi takdirde hem 3. grupta hem de 6. grupta mevcut olurdu. Bu grubu temsil etmek üzere Ü1 seçilmiştir. Şimdilik iki fazla şairin müstensih tarafından konulduğunu k

etmek zorundayız.

6. Bu gruptan elimizde sadece W nüshası vardır. Eldeki Stemma'ya göre W'nin müstensihî(c2)yi bu nüshayı(a2)den kopye ettikten sonra görmüştür. Onun için Vefâ'î-'Alî Çelebi kenardadır. Luţfî Paşa'nın kenarda olmasını ise müstensih'in bu şairi yazmayı unutup atladığını sonra kenara yazdığını düşünmekle izah edebiliriz. Diğer bir izah ta, müstensih'in W nüshasını istinsah ettiği nüshada Luţfî Paşa'nın olmaması, W nüshası müstensih'inin bunu(c2)den istinsah ettiğidir.

Bu gruptaki 4 fazla şairin(Şemsî, Ahdî, Mîrek, Şifâ'î) müstensih tarafından eklendiğini düşünebiliriz. W nüshasında başka nüshalarda görmediğimiz bir takım bilgilere rastlarız. Mesela; Gazâlî'de hiç bir nüshanın vermediği fakat W nin verdiği bir gazel vardır (varyantlar 81b:3). Bu bakımdan son nüshamızı W temsil etmektedir.

Daha fazla teferruata kaçmadan bu münakaşamızı burada bitiriyoruz. Vermiş olduğumuz Stemma'nın yüzde yüz doğru olduğunu iddia edecek değiliz. Yalnız elimizdeki mevcut nüshaların tetkikinden sonra varmış olduğumuz sonuç bu olmuştur.

S. N O T L A R

1966

1. Faruk Akün, "Sehi," İslâm Ansiklopedisi, X (İstanbul), s.317; Latifi, Tezkire (İstanbul, 1314), s.196; Faik Reşad, "Edib-i Müdekkik Fa'ik Reşad Beyefendi Hazretleri Tarafından İrsal ve İnda buyurulmuştur," Tezkire-i Sehi, yay: Mehmed Şükri (İstanbul, 1325), s.141; Ağâh Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi I. (Ankara, 1973), s.257.
2. Faruk Akün, a.g.m., s.316-320.
3. Mustafa Âli, "Kühü'l-ahbar," İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. no. 5959, 209b; Faruk Akün, a.g.m., s.316.
4. Sehi Beg, "Dîvân" Paris, Bibliothèque Nationale, Suppl. 360, 152b.
5. Necati için bk. Ali Nihad Tarlan (yay.) Necati Beg Dîvanı (İstanbul, 1963); Mehmed Çavuşoğlu, Necati Beg Dîvanı'nın Tahlili (İstanbul, 1971).
6. Faruk Akün, a.g.m., s.316; Faik Reşad, a.g.m., s.141; Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî III (İstanbul, 1311)'de Necati'nin II. Bayezid'in oğlu Mehmed (912/1507) in hizmetinde olduğunu söyler. Aynı yanlışlık Franz Babinger "Sehi Çelebi," Encyclopaedia of Islam, IV (Leiden, 1934), s.205. maddesinde tekrar edilmiştir.
7. Latifi, a.g.e., s.329; Sehi Beg, Tezkire-i Sehi, yay. Mehmed Şükri (İstanbul, 1325), s.76; Aşık Çelebi, Mesa'ir üs-Şu'ara or Tezkere of 'Aşık Çelebi, yay. G.W. Meredith-Owens (London, 1971), 130b; Fa'ik Reşad, a.g.m., s.141; Faruk Akün, a.g.m., s.316; Mehmed Çavuşoğlu, a.g.e., s.11.
8. Sehi Beg, Tezkire, s.80; 83, 111; bk. metin 75a, 77a, 101a; Faruk Akün, a.g.m., s.317; Mehmed Çavuşoğlu, a.g.e., s.13.
9. Sehi Beg, "Dîvân," 3b; Sehi Beg, Tezkire, s.75; bk. metin 71b.
10. Latifi, a.g.e., s.196; Aşık Çelebi, a.g.e., 131a; Mustafa Âli, a.g.e., 171b.
11. Evliya Çelebi, Seyahat-nâme, yay. Ahmed Cevdet, I (İstanbul, 1314), s.343, 347.
12. Fa'ik Reşad, a.g.m., s.142; Meşhure Eren, Evliya Çelebi Seyahatnamesinin Birinci Cildinin Üzerinde Bir Araştırma (İstanbul, 1960), s.75; Faruk Akün, a.g.m., 316; Mustafa Âli ise şöyle demektedir: "Anır ömrüne dek sabaku'z-zikir Sehi Beg ve varise-i vahidesin tezvîc itdüği 'umdetü'l-müdezzisin Ümmi-zade 'Abdü'l-aziz damad gibi..." (Âli, a.g.e., 172a). Ayrıca bk. Aşık Çelebi, a.g.e., 131a.
13. Evliya Çelebi, a.g.e., I, s.343.
14. Bu meselenin münakaşası için bk. Faruk Akün, a.g.m., s.316.
15. Aşık Çelebi, a.g.e., 132a; 163a; Fa'ik Reşad, a.g.m., s.141; Faruk Akün, a.g.m., s.317.
16. Sehi Beg, Tezkire, s.76; metin 71b-72a; Latifi, a.g.e., s.329.
17. Aşık Çelebi, a.g.e., 130b.
18. Aşık Çelebi, a.g.e., 163a; Fa'ik Reşad, a.g.m., s.141; Faruk Akün, a.g.m., s.317.

- 19 Sehi Beg, Tezkire, s.76; metin 72a; Aşık Çelebi, a.g.e., 163a; Riyazi, "Tezkire," İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri-Tarih Kitapları, no. 765, 78a; Mustafa Âli, a.g.e., 172a; Fa'ik Reşad, a.g.m.ş. 142; Faruk Akün, a.g.m., s.317 . Bugün bu mezar taşı İstanbul'da Manifaturacılar Çarşısı içindedir. Yeni mezar taşı aynı iki beyti taşır. Bu iki beyit Arap ve Latin harfleri ile yazılmıştır.
- 20 Sehi Beg, Tezkire, s.76 ;metin 72a.
- 21 Sehi Beg, Tezkire, s. 76; metin 72a.
- 22 Sehi Beg, "Dîvân", 23a.
- 23 Sehi Beg, "Dîvân," 40a.
- 24 Sehi Beg, "Dîvân," 41a.
- 25 Sehi Beg, "Dîvân," 18b.
- 26 Faruk Akün, a.g.m., s.317.
- 27 Latifi, a.g.e., s.196.
- 28 Aşık Çelebi, a.g.e., 163a.
- 29 Aşık Çelebi, a.g.e., 163a; Fa'ik Reşad, a.g.m., s.141; Faruk Akün, a.g.m., s.317; Ağâh Sırrı Levend, a.g.e.ş. 258.
- 30 Aşık Çelebi, a.g.e., 163a; Beyani, "Tezkire," İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. no.2568, 44a; Fa'ik Reşad, a.g.m., s.141; Faruk Akün, a.g.m.ş. 317; Ağâh Sırrı Levend, a.g.e.ş. 258.
- 31 Tayyar-zade Ata, Atâ Târîhi, IV (İstanbul, 1293), s.191; Faruk Akün, a.g.m., s.317; Ağâh Sırrı Levend, a.g.e., s.258.
- 32 Sehi Beg, "Dîvân," 4b, 23a; ayrıca bk. Blochet, Suppl. 360.
- 33 Sehi Beg, "Dîvân," 149a-150b.
- 34 Sehi Beg, Tezkire, s.113-14; metin 102b-103a; Faruk Akün, a.g.m., s.318.
- 35 Sehi Beg, "Dîvân," 29b-31b.
- 36 K.Tayyip Gökbilgin, XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıfları, Mülkî Mukataalar (İstanbul, 1952), s.405.
- 37 Sehi Beg, "Dîvân," 50a-51a.
- 38 Sehi Beg, "Dîvân," 8a-8b.
- 39 Sehi Beg, "Dîvân," 148b-149a.
- 40 Sehi Beg, "Dîvân," 125a.
- 41 E.Bloch, Catalogue des manuscrits, I (Paris, 1932), s.325-26. ^{Turcs}
- 42 bk.not.32.
- 43 Franz Babinger (a.g.m.) Sehi'nin eseri için ,Şeyhoğlu'nun Kenzü'l-Kübara' sından sonra Klasik Türk Edebiyatındaki ikinci biyografik eserdir diyor.

- Orhan Şaik Gökyay tarafından yayınlanan bir makaleden Kenzü'l-Kübera'nın biyografiye ait bir eser olmadığını öğreniyoruz. Ek. Orhan Şaik Gökyay, "Kenzü'l-Kübera ve Mahakku'l-Ulema," Çevren, IV (Priştine, 1976), no. 9, s. 37-51 ve no. 10, s. 43-74.
- 4 Sehi Beg, Tezkire, s. 140; metin 123b.
- 5 Farklı görüş için bk. Tahsin Banguoğlu, "Türk Şüera Tezkireleri" (Basılmamış mezuniyet tezi, Türkiyat Enstitüsü, no. 29, İstanbul Üniversitesi, 1930), s. 210. Rübai için bk. metin 8b/11-12; Sehi Beg, Tezkire, s. 7.
- 6 Sehi Beg, Tezkire, s. 4; metin 4 a.
- 7 Bk. J. Stewart-Robinson, "The Tezkere Genre in Islam," Journal of Near Eastern Studies, XXIII (Chicago, 1964), s. 57-65.
- 8 Verilen yaprak numaraları için metin'e bakınız. Bundan sonra sadece yaprak rası verildiği takdirde faksimilesi verilen metin kasdedilecektir.
- 9 Orta nesir için bk. Fahir İz, Türk Edebiyatında Nesir, I (İstanbul, 1964), s. XI-XVII; Tahsin Banguoğlu, a.g.e., s. 86.
- 10 Ağâh Sırrı Levend, Ali Şir Nevai. Divanlar ile Hamseler Dışındaki Eserler, IV (Ankara, 1968), s. 76.
- 11 Ağâh Sırrı Levend, a.g.e., s. 79.
- 12 Ağâh Sırrı Levend, a.g.e., s. 75.
- 13 Bk. Fuad Köprülü, Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar (İstanbul, 1944), s. 257-66; Osman F. Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri," Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XVIII (İstanbul, 1970), s. 133-38 ve XIX (İstanbul, 1971), s. 171-84; Mehmed Çavuşoğlu, "Kanunî Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevai Təsiri Üzerine Notlar," Atsız Armağanı (İstanbul, 1976), s. 75-90.
- 14 Bk. Tursun Beg, The History of Mehmed the Conqueror, metin (faksimile) ve İngilizce çeviri, lügat ve indeks .yay. Halil İnalcık ve Rhoads Murphey (Minneapolis ve Chicago, 1978), s. 27.
- 15 Bk. İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Osmanlı Devlet Erkânı, V (İstanbul, 1971), s. 244.
- 16 K. Trouninin, Troinin's Watermark Album, a Facsimile of the Moscow 1844 Edition .yay. ve çeviri. J. C. G. Simmons, Monumenta Chartae Papyraceae Illustrantia XI (Amsterdam, Holland, 1965), plates XX-XXI, no. 326, 327, 334 ve plates XXII-XXIII, 345, 363; Vsevolod Nikolaev, Watermarks of the Mediaeval Ottoman Documents in Bulgarian Libraries, I (Sofia, 1954), s. 26, no. 36 (1550 tarihli); C. M. Briquet, The New Briquet: Jubilee edition of Les Fliques, 1907 baskısının faksimilesi .yay. A. Stevenson (Amsterdam, 1968) II-no. 571 (1583 tarihli).

- 57 Vsevolod Nikolaev, a.g.e., s.55, no.136, ve s.61, no.147(16.yüzyıl)
- 58 Bk. Bölüm II, kısım B:6-vii, ve not 56.
- 59 Vladimir Mosin, Anchor Watermarks, Monumenta...., XIII(Amsterdam,1973), pl 288-304, no.2429-2540(1580-1620 tarihli); Bk. V.Nikolaev, a.g.e., s.51, no. 128(1588 tarihli), ve s.52, no.130(1591 tarihli).
- 60 Ayrıca bk. Joseph von Hammer-Purstall, " Abhandlung über die Siegel der Araber, Perser und Türken," Denkschriften der Kais. Akad. der Wissensch. Historisch-philolog. Classe. I (Wien,1849), s.56-57, figure 59.

9. Varyantlar Hazırlanırken Gözönünde Tutulan Hususlar

a. Varyantlar A nüshasının faksimilesi ve Appendix kısmına göre düzenlenmiştir. A nüshasının faksimilesi metni teşkil ettiği için varyantlar sadece yaprak yüzleri ve satırları belirtilerek verilmiştir. Appendix kısmından alınan variantlarda ise Appendix numarası verilmiş ayrıca hangi nüshadan alındığı belirtilmiş nüshanın yaprak yüzü ve satır sayısı da belirtilmiştir. Mesela; App. I, Ü1, 21a:7 gibi. Appendix bulunan yerler ayrıca metinde bir yıldız ^{bulmak} ve kenara App. I, II v.s. yazmak suretiyle işaret edilmiştir. Ü yerine Ü1 nüshasının appendixe alınmasının sebebi (Ü bu tenkidli metinde üçüncü nüsha olduğu halde) Ü1 nüshasının daha okunaklı olması ve kimi hallerde Ü den daha fazla bilgi ^{ihativa} etmesi yüzündendir. Ü, Ü1 den iki fazla şairi ihtiva ettiği için kullanılmıştır.

b. Diğer dört nüshanın yaprak numaraları faksimilesi verilmiş metinde ✓ işareti ile belirlenip kenara yazılmıştır.

c. Varyantlar verilirken A nüshasının yapmış olduğu imlâ yanlışları düzeltilerek verilmiş bu düzeltilen kelimenin yaprak yüzü ve satır sırasına işaret edilmiştir; 13a:8 "Avni olarak düzeltildi" gibi. Diğer nüshaların yapmış olduğu yanlışlara ayrıca işaret edilmemiştir.

d. Varyantlar gösterilirken Türkçe kelimelerdeki imla değişiklikleri gözönüne alınmamıştır; mesela, tag veya dag, gelür veya gelir, açuk veya açık gibi.

Bu imlâ özelliği Farsçaya aitse gösterilmiştir; Mesela, birāder veya birāzer, hidmet veya hiamet gibi.

e. Kimi hallerde diğer nüshalardaki herhangi bir varyant vezni bozduğu için alınmamıştır.

f. Varyantlar gösterilirken konulan + işareti bu kelimenin veya cümlenin aynen gösterilen diğer nüshada varlığını göstermek tedir. - işareti ise yok olduğunu belirtir.

10. ŐAIRLERİN TABLOSU

1. Bu tabloda alıntılar iki Şekilde yazılmıştır:

a. Yazma ve sahife (veya yaprak) numaraları ile. Mesela B,16 veya W,95a.

b. Yazma ve Şairlerin tabloda gŐsterildikleri sıra numaraları ile. Mesela; H,169.

2. Boş kareler o Şairin o nŐshada olmadığını gösterir, X iŐaretli kareler ise o nŐshada yaprak numarası olmadığını fakat Şairin mevcut olduğuna işaret eder.

Isimler	tabaka	no	A	P	A.L.	B	L	W.	D	BL	M	H	D ₁	YB	U ₂	W
1 Sultan Süleyman Şah	1	9	9b	8a	15	10	5b	133a	5a	10b	9b	X	10b	8b		9a
2 Sultan Murad Han	2	11	12b	10b	21	13	7a	133b	6a	12b	11a	X	11b	11a		12a
3 Sultan Mehmed Han	2	12	12a	11a	22	13	7b	134a	6b	13a	11b	X	11b	11b		12b
4 Sultan Bayezid	2	13	14b	12a	25	14	8b	134b	7a	14a	12b	X	13a	12b		14a
5 Sultan Cem	2	14	15b	13a	27	15	9a	134b	7b	14b	13b	X	14a	13b		15a
6 Sultan Selim	2	15	16b	13b	29	16	9b	135a	7b	15b	14a	X	15a	14b		16a
7 Sultan Korkud	2	17	18b	15b	33	18	11a	135b	8b	17a	15b	X	17a	16a		18a
8 Ahmed Paşa	3	20	21a	17a	38	21	12b		9b	18b	17a	X	19a	18b		21a
9 Mahmut Paşa	3	22	23a	18b	40	22	13b		10a	19b	18a	X	20b	20a		23a
10 Mec. Vefayi XhapaI	3												21b	20b		24a Kenarda
11 Karaman Mehmed Paşa	3	23	24a	19b	42	22	14b		10b	20b	19a	X	23a	22b		24a
12 Kusun Paşa	3	25	24b	20a	43	24	15a		11a	21a	19b	X	24a	23a		24b
13 Pir Paşa	3	26	25a	20b	46	24	15b		11a	21b	20b	X	25a	24a		25b

İsimler	Tab.	Matbu hüshia	A	P	A.E.	B	L	W,	Ü	BL	M	It	Ü,	YB	Ü ₂	W
14 Zeynel Paşa	3	25	26a	21a	45	25	16a		11b	22a	Lutfi paşa 20b	X	25b	24b	41a	26a
15 Lutfi Paşa	3	25	26b	21b	46	26	16a		11b		Sinan paşa 20b	X	26a	25a	41b	26a kenarda
16 Mev. 'Alî Çel. el. Fenârî X App. II	3												27a	25b	42b	26b kenarda
17 Mev. Hâcî Hasan oğlu	3	26	27b	22a	47	26	16b	138a	12a	22a	21a	X	27b	25b	43a	26b
18 Mev. 'Abdülrahmân Çel. el. mü'eyyedi	3	27	28a	23a	49	27	17a	138a	12a	22b	21b	X	28b	26b	'Abdül 44a kerim	27b
19 Mev. Cafer Çel.	3	28	29a	23b	49	28	17b	138a	12b	23a	22a	X	29a	28a	44b	28a
20 Mev. Şah Çel. el. Fenârî	3	28	29b	24a	51	28	18a	138b	12b	23b	22b	X	30a	28b	45a	28b
21 Mev. 'Abdül-Vâsî Çel.	3	29	30a	24b	52	29	18b	138b	13a	24a	23a	X	31b	30a	46b	29b
22 Mev. Muhiyü'd-din Çel. el. Fenârî	3	29	30b	24b	52	29	18b	138b	13a	24b	23a	X	31a	29a	45b	29b
23 Kadri Çel.	3	30	31a	25a	53	30	19a	139a	13b	24b	Kadiri 23b	X	31b	30b	47a	30a
24 Mev. Hüce Çel.	3	30	31b	25b	54	30	19a	139a	13b	25a	24a	X	32b	31b	47b	30b
25 Mev. Muhammed Çel.	3	31	32a	24b	54	31	19b	Ahmed 139a	Ahmed 13b	25a	Çelebi 24a	Ahmed	32b	Ahmed 31b	48a	Ahmed 31a
26 Mev. Hüce Çel.	3	31	32a	24b	54	31	19b	139a	14a	25b	24b	X	32a	32a	48a	31a

İsimler	Tab.	nüsha	A	P	A.E.	B	L	W.	U	BL	M	H	U ₁	YB	U ₂	W
27 Mev. Ebü'l-Faiz Çel.	3	32	32b	26b	56	32	20a	139b	14a	26a	24b	X	33b	32a	48b	31b
28 Nizancı Mustafa Çel.	3	33	33a	26b	57	32	20a	139b	14a	26a	25a	X	34a	32b	49a	32a
29 Rüstem Beg	3	34	34b	28a	59	33	21a	140a	15a	27b	Mustafa Beg 26b	X	35b	34a	50b	34a
30 Şamlıoğlu Mustafa Beg	3	34	25a	28b	59	34	21b	140a	15a	27b	21a	X	36a	34b	51a	34a
31 Şukerî Sinan Beg	3	35	35b	29a	61	34	22a	140a	15b	28a	26b	X	36b	35a	51b	35a
32 Ahmed Beg	3	36	36a	29a	61	35	22a	140b	15b	28b	Şahin Beg 27a	X	37a	35a	52a	35b
33 'Alî Beg	3	36	36b	29b	62	35	22b	140b	15b	28b	27a	X	37b	35b	52a	35b
34 İdris Beg	3	36	36b	29b	62	36	22b	140b	15b	29a	Derwis Beg 27b	X	37b	36a	İdris 52b	36a
35 Ahmed Beg	3	37	37a	30a	63	36	23a	140b	16a	29a	n. Çel. 27b	X	38a	36a	52b	36b
36 Mev. Hidir Beg Çel.	4	39	39a	31b	67	38	24a	141a	16b	30b	29a	X	39b	37b	54a	39a
37 Mev. 'İzârî	4	40	39b	32a	68	38	24b	141b	17a	31a	29b	X	40a	38a	54b	39b
38 Mev. Lutfî	4	41	40a	32b	69	39	25a	141b	17a	31b	30a	X	41a	32b	55a	40a
39 Mev. Kudrî											Kudrî Beg	✓	42a	39b	56b	41a

	no.	nusxa	A	F	H.E.	B	L	W ₁	U	BL	M	H	U ₁	YB	U ₂	W
11 Nev. Müfti Semse'd-din Ahmed Çel.	4	43	42b	34b	72	41	26b	142a	18a	33a	31b	X	43a	40a	57a	42b
12 Nev. Sa'di Çel. <u>XAPP. III</u>	4							142b	18b				43b	Seydi 41a	57b	43a
13 Nev. Hasan Çel.	4	44	43b	35a	74	42	27a	143a	19a	33b	32a	X	45a	42a	2a	43a
14 Nev. Mehmed Çel.	4	44	43b	35b	74	42	27a	143a	19a	34a	32b	X	45a	42a	2a	43b
15 Nev. Hafız-ı Acem	4	45	44a	36a	75	42	27b	143a	19b	34a	32b	X	45b	42b	2b	44a
16 Nev. İshak Çel.	4	45	44b	36a	76	43	27b	143a	19b	34a	32b	X	46a	42b	2b	44b
17 Nev. Abdül'Aziz Çel.	4	46	44b	36b	77	43	28a	143a	19b	34b	33a	X	46a	43a	3a	44b
18 Nev. Sa'di Çel.	4	46	45a	37a	78	44	28b	143b	20a	35a	33b	X	46b	43b	3b	45a
19 Nev. Fahri Çel.	4	47	45b	37a	78	44	28b	143b	20a	35a	Fahri dân 33b	X	47a	43b	3b	45b
20 Nev. Sururi	4	47	46a	37b	79	45	28b	143b	20a	35a	34a	X	47a	44a	4a	46a
21 Nev. Emiri	4	48	46b	38a	80	45	29a	143b	20b	35b	34a	X	47b	44b	4b Emri	46a
22 Nev. Namdi	4	49	47a	38b	82	46	29b	144a	20b	36a	34b	X	48b	45a	4b	47a
23 Nev. Lamiye	4											X	49a	45b	6a	47b

Simlev	isim	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
5	Mev. Şeyhi	52	49b	40b	87	48	31a	144b	21b	38a	36b	X	50b	47a	71b. 59a. 60b	50a					
5	Mev. Ahmedî	54	52a	42b	91	50	33a	145b	22b	40a	28a	X	52b	48b		52a					
5	Mev. Feyyazlı	55	53a	43a	113	61	33b	145b	23a	50a 40a	Mev. Şeyhi 38b	X	53b	49b	18a Yarım	53a					
5	Mev. Ahmedî Dâri	56	54a	44a	94	52	34a	146a	23b	40b	39a	X	54b	50a	18b	54a					
5	Mev. Şirâzî	57	55a	45a	96	53	35a	146a	24a	41a	39b	X	55b	51a	19a	55b					
5	Mev. Hümâmî	57	55b	45a	97	53	35a	146b	24a	41b	40a	X	56a	51a	19b	56a					
5	Alâfî Şol.	58	56a	45b	98	54	35b	146b	24b	42a	40a	X	56a	51b	20a	56a					
5	Mev. Şemsi	59	56b	46a	99	54	36a	146b	24b	42b	40b	X	57a	52a	20b	57a					
5	Mev. Hossan	59	57a	46b	100	55	36a	146b	25a	42b	40b	X	57a	52b	20b	57a					
5	Şoîfî	60	57b	46b	101	55	36b	146b	25a	42b	41a	X	57b	52b	21a	57b					
5	Zorîfî	61	58b	47b	102	56	37a	147a	25b	43b	41b	X	58b	53b	22a	59a					
5	İzherî	61	59a	48a	103	57	37b	147a	25b	43b	41b	X	59a	53b	22b	55a					
5		61										X	59a	53b	22b	55b					

İsimler	fab.	nüsha	A	P	A.E.	B	L	W ₁	Ü	BL	M	H	Ü ₁	YB	Ü ₂	W
Baba Nedîmî	5	62	59b	48a	104	57	37b	147b	25b	44a	42a	X	59b	54a	23a	59b
Mev. Mehîbî	5	62	59b	48b	105	57	38a	147b	26a	44a	42a	X	59b	54a	23a	60a
Mev. Seyh Rüşenî	5	63	61a	49b	107	58	38b	147b	26b	45a	42a	X	60b	55a	24a	61a
Mev. Hâkîmî	5	64	62a	50b	109	59	39b	148a	27a	45b	42b	X	61b	55b	25a	62a
Mev. Nizâmî	5	65	62b	50b	110	60	39b	148a	27a	46a	44a	X	62a	56a	25a	62b
Hüce Fakîh Karamanî	5	65	63a	51a	111	60	40a	148a	27a	46a	44a	X	62b	56a	25b	63a
Mev. Sülvî	5	66	63a	51b	112	60	40b	148b	27b	46b	44b	X	62b	56b	26a	63b
Mev. Şehidî	5	67	63b	52a	113	61	40b	148b	27b	47a	45a	X	63a	57a	26b	64b
Mev. Celîlî	5	68	64b	52b	114	62	41a	148b	28a	47b	45b	X	64a	57b	27b	65a
Sarı-i Sirozî	5	68	64b	52b	115	62	41b	149a	28a	47b	45b	X	64a	57b	27b	65b
Hopî	5	69	65b	53a	116	63	41b	149a	28b	48a	46a	X	64b	58a	28a	66a
Hanjatî	5	69	66a	53b	117	63	42a	149a	28b	48b	46a	X	65a	58b	28b	66b

İsimler	İad.	nüsha	A	P	Alt.	B	L	W,	U	BL	M	11	U1	16	17	18
78 Mev. 'Alî	5	70	66b	54b	118	64	42b	149b	29a	49a	47a	X	66a	59a	29b	67b
79 Ferâğî	5	70	67a	54b	119	64	43a	149b	29a	49a	47a	X	66a	59a	29b	68a
80 Mev. Nohîfî	5	71	67b	55a	120	65	43a	149b	29a	49b	47b	X	66b	59b	30a	68a
81 Mev. İsmâdî	5	71	67b	55a	Mecdî 120	65	43a	149b	29b	49b	47b	X	66b	59b	30a	68b
82 Şafâ-yî	5	72	68a	55b	121	65	43b	149b	29b	50a	48a	X	67a	60a	30b	69a
83 Şobâ-yî	5	72	68b	56a	122	66	44a	150a	30a	50b	48a	X	67b	60b	31a	70a
84 Le'âlî	5	73	69a	56a	123	66	44a	150a	30a	50b	48b	X	68a	60b	31b	70b
85 Kîvômî	5	74	69b	56b	124	66	44b	150a	30b	51a	49a	X	69a	61a	32a	71a
86 Mev. Necâfî	6	75	71a	58a	128	67	45b	150b	31a	52a	49b	X	70a	61b	33b	72b
87 Mev. Vâfî	6	77	73a	59b	131	69	46a	151a	32a	53b	51a	X	72a	62b	35a	75a
88 Mev. Kemâl	6	78	74a	60a	133	70	47a	151b	32a	54a	51b	X	72b	63a	35b	75b
89 Mev. Zülâfî	6	79	74b	60b	134	71	47b	151b	32b	54b	52a	X	73a	63b	36a	76a
90 Mev. Mîhâmî	6	79	74b	60b	134	71	47b	151b	32b	55a	52a	X	73a	63b	36b	76b

Mev. Kātib Şevkî	6	80	75a	61a	135	71	48a	151b	32b	55a	52b	X	73b	64a	61a	77a
Revânî	6	81	75b	61b	137	72	48b	152a	33a	55b	53a	X	74b	64b	61b	78a
Mev. 'Amrî	6	82	77a	62b	138	73	49a	152a	33b	56b	64a	X	75b	65b	62b	79a
Tâlicî	6	83	77a	63a	139	74	49b	152a	33b	56b	54a	X	75b	66a	63a	79b
Mev. Sacî	6	83	77b	63b	140	74	49b	152b	34a	57a	54b	X	76a	66a	65a	80a
Âfîtabî	6	84	78b	64a	142	75	50b	152b	34b	58a	55a	X	77a	67a	64a	81a
Mev. Sâkî	6	85	79b	65a	143	76	51a	153a	35a	58b	55b	X	78a	67b	65a	82a
Mev. Nihâcî	6	85	80a	65b	144	77	51b	153a	35a	59a	56a	X	78b	67b	65a	82b
Mev. Gazâlî	6	86	80b	66a	145	77	52a	153b	35b	59b	56b	X	79a	68b	66a	83b
Mev. Mevâcî	6	87	82a	67a	147	78	52b	153b	36a	60b	57b	X	80a	69b	66b	85a
Mev. Şadrî	6	88	82a	67a	148	78	53a	153b	36a	60b	57b	X	80b	70a	67a	85b
Mev. Şubhî	6	88	83a	67b	149	79	53b	154a	36b	61a	58a	X	81a	70b	67b	86a
Mev. Bîrâcî	6	89	83a	68a	150	80	53b	154a	36b	61b	58a	X	81a	70a	67a	86a

151 miter	Tab.	nışın	A	F	N.C.	D	L	VI	U	BL	M'	FT	U1	115	U2	W
104 Mev. Kebirî	6	89	83b	68a	150	80	54a	154b	36b	61b	58b	X	81b	70b	67b	86b
105 Mev. Sudağî	6	90	84a	68b	151	80	54a	154a	36b	61b	58b	X	82a	71a	68a	87a (Kennedy 88c)
106 Mev. Vişâkî	6	90	84a	68b	151	81	54b	154a	37a	62a	58b	X	82a	71a	68a	87b
107 Mev. Gubârî	6	91	84b	69a	152	81	54b	154b	37a	62a	59a	X	82b	71b	68b	88a
108 Mev. Gulâmî	6	91	85a	69b	153	82	55a	154b	37a	62b	59a	X	83a	72a	68b	88b
109 Mev. Kerîmî	6	91	85a	69b	153	82	55a	154b	37b	62b	59b	X	83a	72a	69a	88b
110 Mev. Kadîrî	6	92	85b	70a	154	82	55a	154b	37b	Karî 63a	59b	X	83b	72a	69a	89a
111 Mev. Niyâzî	6	92	85b	70a	154	83	55b	154b	37b	63a	60a	X	83b	72b	69b	89a
112 Mev. Galâyî	6	93	86a	70b	155	83	55b	155a	38a	63b	60a	X	84a	73a	70a	89b
113 Mev. Durâğî	6	93	86b	71a	156	84	56a	155a	38a	64a	60b	X	84b	73a	70a	90a
114 Pîrîbî Hîman	6	94	87a	71a	156	84	56a	155a	38a	64a	60b	X	84b	73a	70b	90b
115 Pîrîbî Sîfî	6	94	87a	71b	151	84	56b	155a	38a	64a	60b	X	85a	73b	70b	90b
116 Mev. Kadîrî	6	95	88a	71a	158	85	57a	156b	38b	65a	61b	X	85b	74a	71b	91b

Simler	Tab.	müshâ	A	P	A.E.	B	L	W.	V	VL	M	n	vi	is	uz	vv
117 Sehoji	6	95	88b	72b	159	85	57a	155b	38b	65a	61b	X	86a	74a	71b	92a
118 Lâcî	6	96	88b	72b	159	86	57a	155b	38b	65b	61b	X	86a	74b	71b	92a
119 Hoşdor	6	96	88b	72b	160	86	57b	155b	39a	65b	61b	X	86b	74b	72a	92b
120 Kandı-i Sirozî	6	96	89a	73a	160	86	57b	155b	39a	65b	62a	X	86b	74b	72a	92b
121 Cénânî	6	97	89a	73a	161	86	57b	155b	39a	66a	62a	X	87a	75a	72b	93a
122 (Abdî-i Kâhib)	6	97	89b	73b	161	87	58a	155b	39a	66a	62b	X	87a	75a	72b	93b
123 Mec. Şehîdî	6	97	89b	73b	162	87	58a	156a	39b	66a	62b	X	87b	75b	73a	93b
124 Sajerî	6	98	90a	74a	163	87	58b	156a	39b	66b	62b	X	87b	75b	73a	94b
125 Şemsî Kâp. IV	6															95a
126 Likâzî	6	99	91a	74b	164	88	59a	156a	40a	67a	63a	X	88a	76a	73b	95b
127 Ferîdî	6	99	91a	74b	165	88	59b	156a	40a	67a	63b	X	88b	76b	74a	96a
128 Mec. Habîbî	6	100	91b	75a	165	89	59b	156b	40a	67b	63b	X	89b	76b	74a	96a
												X	89a	77a	76b	96b

Isimler	Job.	müshid	A	P	A.E	B	L	W1	U	BL	M	H	U1	YB	U2	W1
10 Katibi	6	101	92b	76a	167	90	62a	156b	40b	68b	64b	X	90a	77b	75a	97b
11 Mec. Hodisdi	6	101	93a	76a	168	90	60b	157a	41a	68b	64b	X	90a	78a	75b	98a
12 Mec. Abdü X App. V	6															98a Kenarda
13 Mec. Mirak X App. VI	6															98a Kenarda
14 Mec. Sifa X App. VII	6															98a Kenarda
15 Resmî	6	102	93b	76b	169	91	61a	157a	41a	69a	65a	X	90b	78a	75b	98b
16 Sidiki	6	102	93b	77a	169	91	61a	157a	41a	69a	65a	X	91a	78b	76a Safî	99a
17 Şehmî	6	102	94a	77a	170	91	61a	157a	41a	69a	65a	X	91a	78b	76a	99a
18 Mec. Sübhî	6	Mihânî 103	94a	77a	Mihânî 170	91	61a	157a	41b	69b		X	91a	78b	76a	99a
19 Mec. Horisî	6	103	94b	77b	171	92	61b	157a	41b	69b		X	91b	79a	76b	99b
20 Mec. Nihânî	6	103	94b	77b	171	92	61b	157b	41b	70a	65b	X	91b	79a	76b	99b
21 Mec. Mübî	6	104	95a	78a	172	92	62a	157b	41b	70a	65b	X	92a	79b	77a	100a
22 Mec. ...	6					93	62a	157b	42a	10a	65b	X	93a	80a	77b	100b

56	Mev. Samsi	7	111	101a	83a	183	99	66a	159b	45a	75a	Falir 69b	X	99a	84b	8b	106b
57	Suzi	7	112	101b	83b	184	99	66b	159b	45a	75b	70a	X	99a	85a	9a	107a
58	Mev. Ala	7	112	102a	83b	185	100	67a	159b	45a	75b	70a	X	99b	85a	9a	107a
59	Mev. Nami	7	113	102a	84a	185	100	67a	160a	45b	76a	70b	X	99b	85b	9b	107b
60	Mev. Penaki	7	113	102b	84a	186	100	67b	160a	45b	76a	70b	X	100a	85b	9b	108a
61	Mev. Camaci	7	113	102b	84a	186	101	67b	160a	45b	76a	70b	X	100a	86a	10a	109a
62	Mev. Yokim	7	113	102b	84b	186	101	67b	160a	45b	76b	71a	X	100b	86a	10b	109a
63	Mev. Celbi	7	114	103a	85a	187	101	68a	160a	46a	76b	71a	X	100b	86a	10b	109a
64	Mev. Sani x App. 8	7						68a									
65	Kalib H. anan	7	114	103b	85a	188	102	68b	160b	46a	77a	17b	X	101a	86b	11a	109b
66	Mev. Vahidi	7	115	104a	85b	189	102	68b	160a	46a	77a	17a	X	101a	86b	11b	109b
67	Mev. Gurbati	7	115	104b	86a	190	103	69a	160b	46b	78a	17a	X	102a	87a	11b	109b
68	Kalib Davud	7	116	104b	86a	190	103	69a	160b	46b	78a	17b	X	102a	87a	11b	109b

İsimler	Tab.	Yama nüs.	A	P	D.E.	B	L	W	Ü	BL	M	H	Ü ₁	YB	Ü ₂	W
70 Sezâyi	7	117	105b	87a	192	104	70a	161a	47a	78b	72b	X	103a	88a	12b	110b
11 Mev. Şehere	7	117	106a	87a	192	105	70a	161a	47a	72b	72b	X	105a	88a	12b	111a
12 Serire	7	118	106a	87b	193	105	70b	161a	47b	79a	73a	Sevri X	103b	88b	13a	111b
3 Mev. Cevani	7	118	106b	88a	194	106	70b	161a	47b	79a	73a		103b	88b	13a	111b
1 Mev. Cihani	7	118	106b	88a	194	106	70b	161a	47b	79b	73a		104a	89a	13b	112a
- Nigahi	7	119	107a	88a	195	106	70b	161a	47b	79b	73b		104a	89a	13b	112a
1 Sebabi	7	119	107a	88a	195	106	71a	161a	47b	75b	13b		104a	89a	13b	112a
1 Meydi	7	119	107a	88b	195	107	71a	161b	47b	79b	73b		104a	89a	13b	112b
1 Zari	7	119	107b	88b	196	107	71a	161b	48a	80a			104b	89a	14a	112b
9 Bezm	7	120	107b	88b	196	107	71a	161b	48a	80a			104b	89b	14a	112a
10 Zenciri	7	120	108a	89a	197	107	71b	161b	48a	80a			105a	89b	14a	113a
11 Suvani	7	120	108a	89a	197	108	71b	161b	48a	80b		X	105a	89b	14b	113b
12 S. Pali	7	121	108b	89b	198	108	71b	161b	48a	80b	Sevri 80b	X	105a	90a	14b	114a

İsimler	Tab.	müh.	A	P	A.C.	B	L	W.	U	BL	M	H	U ₁	YB	U ₂	W
123 Çoğsarı Seyfî	7	121	108b	89b	198	108	72a	161b	48b	80b	73b	X	105b	90a	15a	114a
24 Zeyneb Hâkîm	7	122	109b	90a	200	109	72b	162a	48b	81b	74a		106b	90b	15b	115a
25 Mihri Hâkîm	7	122	109b	90b	200	109	72b	112a	49a	81b	74a		106b	91a	16a	115a
26 Mev. Remzî	8	124	110b	91b	205	110	73b	162b	49b	82b	75a	X	107b	92a	17a	116b
27 Mev. Bahârî	8	124	111a	91b	204	111	73b	162b	49b	82b	75b	X	108a	92a	17a	117a
28 Mev. Nikâbî	8	124	111b	92a	205	111	74a	162b	50a	83a	75b	X	108b	92b	17b	117b
29 Mev. Kâmilî	8	125	111b	92a	205	111	74a	162b	50a	83a	76a	X	108b	92b	17b	118a
30 Mev. Sîkîrî	8	125	112a	92b	206	111	74a	162b	50a	83a	76a	X	109a	92b	83a	118a
31 Hâjâ Cî	8	126	112a	92b	206	112	74b	163a	50a	83b	76a	X	109a	93a	83a	118b
32 Fîjânî x App. XI	8	126	112b	93a	207	112	77a	163a	50b	84a	76b	X	109b	93b	83b	119a
33 Hâjâredî	8	126	113a	93a	208	113	75a	163a	50b	84b	11a	X	110a	94a	84a	120a
34 Uşûkî x App. XII	8						75a									

Miyazî, İsm
Sana'a

İsimler	Tab.	Matbu nūshā	A	P	A.C.	B	L	W ₁	Ü	BL	M	H	Ü ₁	YB	Ü ₂	W
6 Mev. Sārifī	8	127	113a	93b	208	113	75b	163a	50b	84b	77a	X	110b	94a	84b	120a
Mev. Rūhī	8	127	113b	93b	209	113	75b	163a	51a	^{Sūfī} 84b	^{Sūfī} 77b	X	110b	94a	84b	120b
Mev. Niyāzī	8	128	114a	94a	210	114	76b	163b	51a	85a		X	111b	94b	85a	121b
Rahmī	8	123	115a	95a	211	114	77a	163b	51b	86a	78a	X	112a	95b	85b	122b
Bākī	8	129	115a	95a	212	115	77b	164a	51b	86a	78a	X	112a	95b	85b	122b
'Abdī *App. XIV	8												112b			
Fārisī	8	130	115b	95b	213	115	77b	164a	52a	86b	78b	X	113a	96a	86a	123a
Yekīm	8	130	116a	95b	213	116	78a	164a	52a	86b	78b	X	113a	96a	86a	
4 Mevdāmī *App. XV								164a	52a							
Selīkī	8	130	116a	96a	214	116	78a	164a	52a	87a	78b	X	113b	96b	86b	
6 Şābūhī *App. XVI	8						78a									
7 'İsretī *App. XVII	8						78b									

Tab.	Matbu nüsba	A	P	A.E	B	L	W.	Ü"	BZ	M	H	Ü,	YB	Üz	W.
8	131	116b	96b	215	117	79a	164b	52b	81a	79a	X	114a	96b	86b	
8	131	116b	96b	215	117	79a	164b	52b	81a	79a	X	114a	96b	86b	
8	131	116b	96b	216	117	79a	164b	52b	81a	79a	X	114a	97a	86b	124a kenada
8	132	117a	96b	216	117	79b	164b	52b	87b	79a	X	114a	97a	87a	
8	132	117a	96b	216	117	79b	164b	52b	81b	79a	X	114b	97b	87a	123b
8	132	117a	97a	217	118	79b	164b	52b	81b	Tuzi 79b	X	115a	97b	87b	123b
8	133	117b	97a	217	118	79b	164b	52b	87b	79b	X	114b	97a	87a	124a
8	133	117b	97a	217	118	79b	164b	53a	87b	79b	X	114b	97a	87a	124a
8	133	117b	97b	218	118	80a	164b	53a	88a	79b	X	115a	97b	87a	125a
8							164b	53a				114b	97b	87b	124b
8	133	118a	97b	218	119	80a	164b	53a	88a	80a	X	115b	98a	88a	125a
8							165a	53a	88a	80a		115b	98a	88a	125a

Isimler	Tab.	nüsha	A	P	A.E.	B	L	W1	D	DL	M	H	U1	10	11	
22 Sümbülî	8	134	118a	97b	219	119	80a	165a	53b	88b	80a	X	115b	98b	88b	125b
3 Kundisi	8	134	118b	98a	219	119	80b	165a	53b	88b	800	X	116a	98b	88b	126a
4 Vecdi	8	134	118b	98a	219	119	80b	165a	53b	88b	80b	X	116a	98b	88b	126a
5 Hıfzî	8	135	118b	98a	220	119	80b	165a	53b	88b	80b	X	116a	98b	88b	126a
6 Kandı	8	135	118b	98a	220	120	80b	165a	53b	89a	80b	X	116b	99a	89a	126b
7 Mec. Hıfzî	8	135	119a	98b	221	120	81a	165b	54a	89a	81a	X	116b	99a	89a	126b
8 Hıfzî	8	135	119a	98b	221	120	81a	165b	54a	89a	81a	X	116b	99a	89a	126b
9 Hıfzî	8	136	119a	98b	221	120	81a	165b	54a	89b	81a	X	117a	99b	.	127a
10 Aşkî	8	136	119b	99a	222	121	81b	165b	54a	89b	81a	X	117a	99b	89b	127a
11 Yahyî * Mr. XII	8	136	119b	99a	222	121	81a	165b	54a	89b	81b	X	117a	99b	89b	127b
12 Derâni	8	137	120a	99a	222	121	81b	165b	54a	90a	81b	X	117b	100a	90a	128a
13 Rahîfî	8	137	120a	99b	222	121	81b	165b	54a	90a	81b	X	118a	100a	90a	128a
14 Sobîrî * Mr. XIII	8	137	120a	99b	222	121	81b	165b	54a	90a	81b	X	118a	100a	90a	128a

İsimler	Tab.	Matbu nūsha	A	P	A.E.	B	L	W.	Ü	BZ	M	H	Ü.	YB	Üz	W
135 Cemî'î	8	137	120a	99b	223	122	82a	165b	54b	90a			115a	100b	90a	128b
136 Kurbî	8	138	120b	100a	224	122	82a	166a	54b	90b			118b	100b	90b	129a
137 Lotîfe	8	138	121a	100a	225	122	87a	166a	55a	90b	81b		119a	101a	90b	129a
138 Sîm'î	8	138	121a	100b	225	123	87b	166a	55a	91a	82a		119a	101a		125b
9 Servî X App. XXII	8							166a	55a	91a	82a		119a	101a	91a	129b
10 Dervîs X App. XXIV	8							166a	55a				119a	101b	91a	